

CIMELIA

Qu

5456

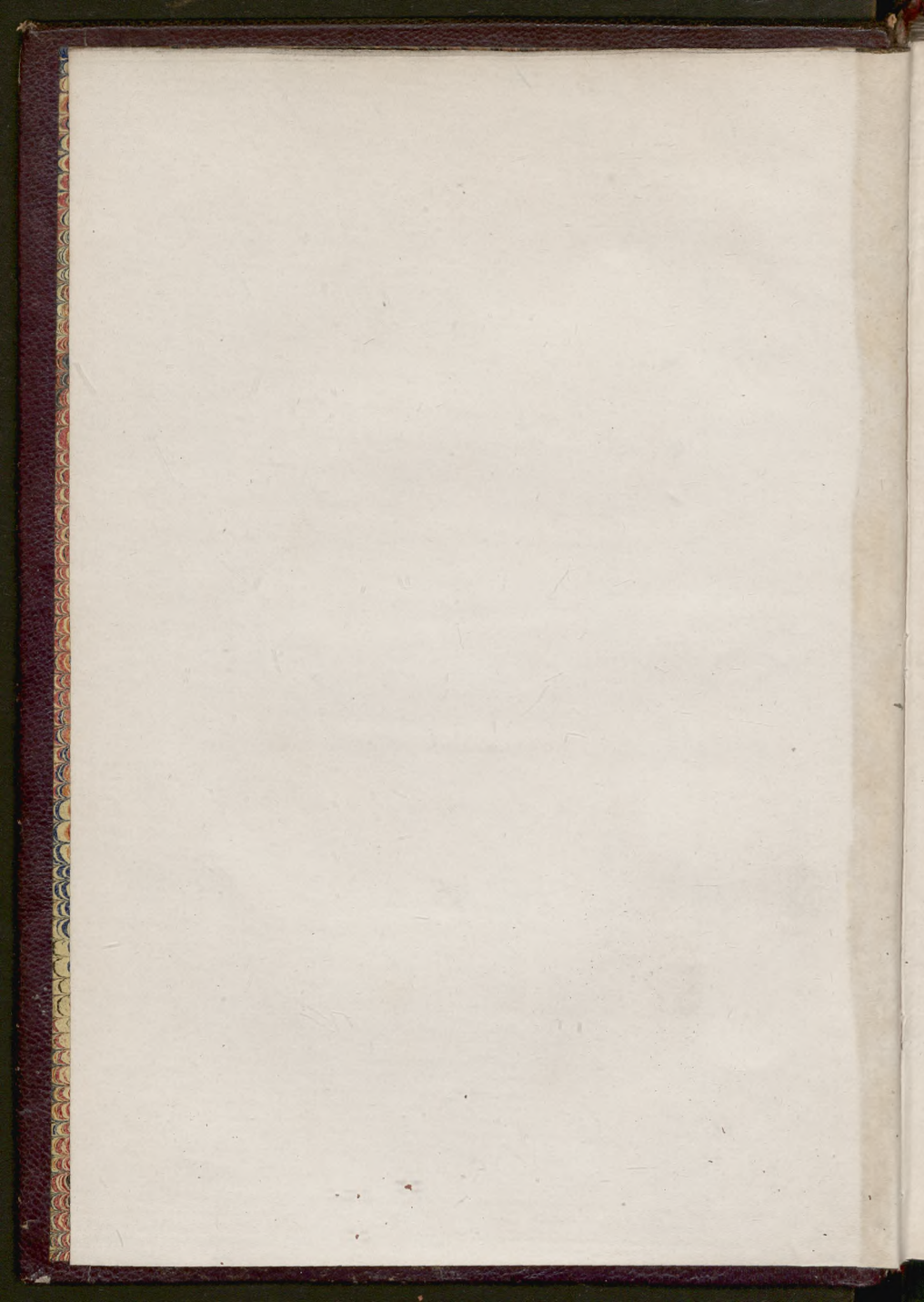
kat. komp.

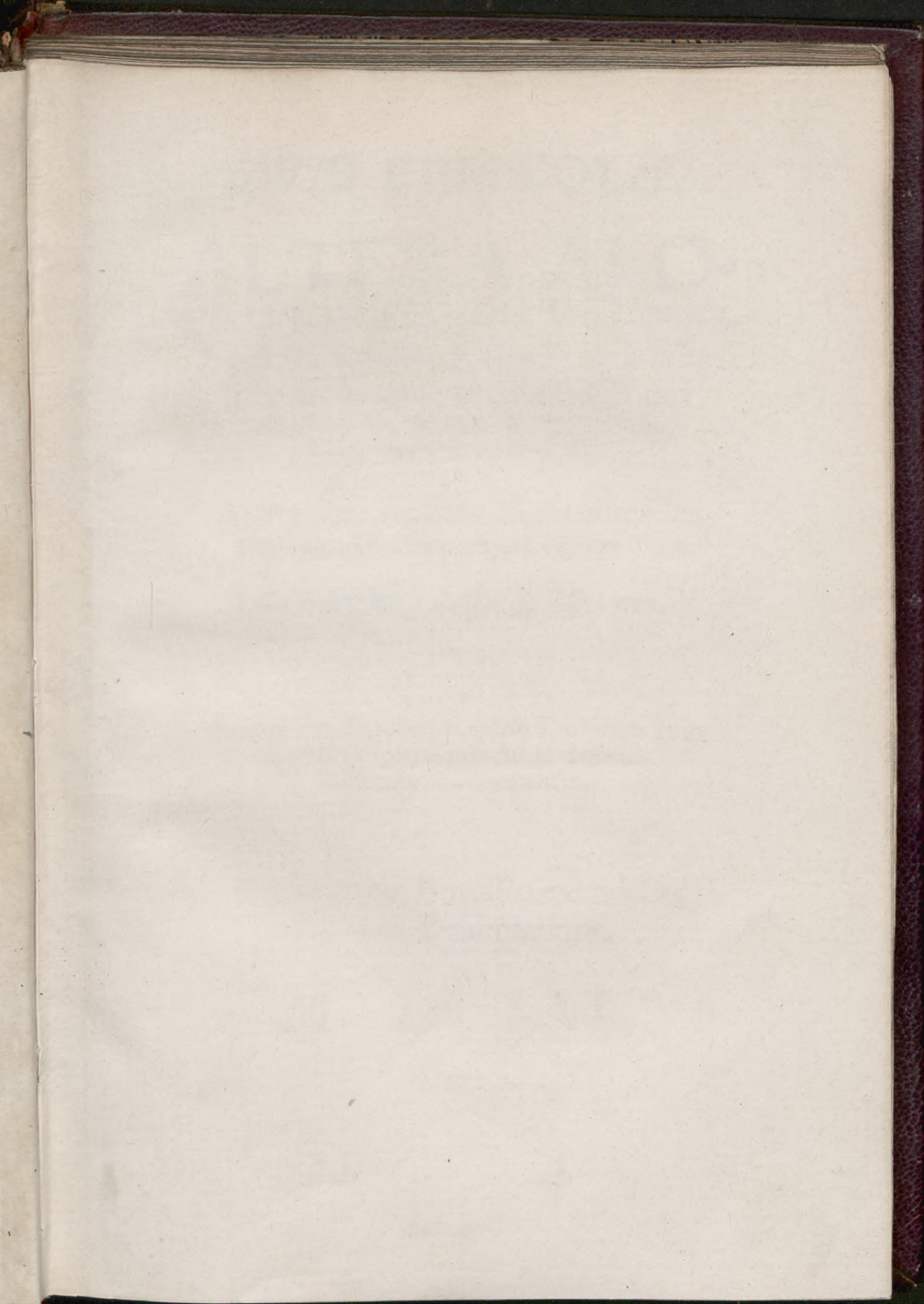

5456

SIMELIA

Cim. Qu. 5456

Korn. Zahl 18

Bibl. Jag.

ad hanc hanc

DVÆ EPISTOLÆ

ALTERA ALOYSII LIPOMANI VENETI,

Episcopi Veronæ, Rom: Pontificis in Polonia Legati, ad Illustrissimum Principem D. Nicolaum Radiuilum Palatinum Vuilnensem, &c.

Altera uero eiusdem Illustrissimi D. Radiuili ad Episcopum, et Legatum illum.

Lectu dignissima, si ulla fuerunt nostra etate.

2. ad Thessal. 2.

Reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione aduentus sui,

Regiomonti Borussiæ excudebat Ioannes Daubmannus.

M. D. LVI.

4 1

DVAE EPISTOLAE

ALTERA ALO

YSILIPOMANI VIBRTI

Episcopi Veronae Romae Pontificis in

Poloniae Regis ad Illustrissimum

Principem D. Nicolaum Radulium

Palatinum Vulturiam &c.

Altera vero eiusdem Illustrissimi D.

Radulii ad Episcopum et Regem illius

Regni dignissimum se ille fuerunt nosse ante.

2. ad Thebal. 2.

Reverendissimi Illustrissimum quem Dominus Iesus

inter sanctos spiritus suos et beatus

Illustratione adveniens sui

Regionem Borussis excubens

Ioannes Dabmannus.

M. D. LVI.

VERGERIVS.

Meministi, Christiane lector, uerbi illius, quod spiritus sanctus protulit Deuter. capite. 28. Percutiat te Dominus amentia & cœcitate, & furore mentis, &c: Hoc nunc Papatui accidit, quem uidemus præ nimia rabie, quia uidet se spiritu oris Dei quotidie magis magisque in præceps impelli, & ruere amentem & furentem.

Nam cum in tanta eius declinatione nulla certior ratio inueniri potuisset, qua saltem extraheret tempus, suumque improbissimum dominatum, & tyrannidem utcumque tueretur, quam si eorum hominum, qui sunt præcipua apud reges & Monarchas prudentia & uirtute præcipuaque autoritate, gratiam & beneuolentiam sibi moderatione quadam & dexteritate conciliaret, contra nunc Papatui facit, atque hos ipsos, summa iniuria, & contumelia excipit, tanta est superbia, tanta arrogantia, atque insolentia.

Quamquam uero hæc ubique maxima apparet in ea praua generatione, tamen nunc in publicum emitto, magna quidem

(ut soleo) cum alacritate & lætitia (nā de pa-
tesacienda deq; euehenda potentia & gloria
cœlestis mei patris, deq; diffamando & con-
ficiendo Antichristo agitur) Aloysij Lipo-
mani Veneti, Episcopi Veronæ, Papparum
in regno Poloniae internunciij, Epistolam
qua magis proditur illorum incredibilis in-
solentia, atq; arrogantia, addo etiam, impru-
dentia, cæcitas, & furor, quo nunc magis
sunt percussi, quam unquam antea.

Est enim apud serenissimum Sigis-
mundum Augustum Poloniae summa uir-
tute, summaq; foelicitate regem, Illustrissi-
mus Princeps & Dominus, Dominus Ni-
colaus Radiuillus Dux in Olika, & Niesuis
Palatinus Vuilnensis, &c. in quem Deus,
natura, & studia plurima & maxima orna-
menta et plurimas foelicitates congesserunt,
tanta in uniuerso illo regno autoritate,
quanta (audeo dicere) nemo est hac ætate
apud ullum ex regibus, & Monarchis,
Hunc igitur optimum Principem, hunc in-
signem heroem, præclarus ille Episcopus
exceptit impudentissima Epistola, lege ob-
secro, lege, nam hic sub sequitur, atq; interim
cogita, qua superbia atq; immanitate cre-
dendum

•dendum sit talem legatum solere excipere
medios et infimos uiros, si audet summos
tam indigne, & tanta barbarie excipere &
laceffere, tametsi uix crediderim fuisse hoc
de exagitando Illustrissimo R. adiulo sol-
ius Lipomanni consilium, sed iubente atq;
urgente Ioanne Petro Carapha nunc Papa
atq; Antichristo, omnium quos Romana
Sinagoga aliquando enixa fuerit arrogan-
tissimo, pertinacissimo, ambitiosissimoq;
scriptam fuisse tam insanam Epistolam,
nec sine purpuratorum patrum consilio,
nam scio morem, quum enim uident
aliquem ex potentioribus discedere ab
eorum placitis, si non possunt armis ul-
cisci, nec rapere ad carceres, ad rogos, ad
cruces, hunc saltem per suos emissarios
curant inurendum notis sempiternæ infa-
miæ, ut ipsi quidem stultissime putant,
nam ea demum est uera laus & gloria, mis-
sum facere Papatum cum omnibus suis
corruptionibus atq; idolomanijs, genui-
nam uero & germanam Iesu Christi filij
Dei doctrinam amplecti, & summa con-
stantia tueri. Sed iam lege Epistolam
attente, nam quale responsum tulerit pau-

lo post magna cum uoluptate, & magna
cum admiratione leges.

Regiomonti in Prussia, Kalen. Octob. i

M. D. LVI.

ILLVSTRIS

SIME PRINCEPS ET

Domine mi Colendissime.

Reuerendus Dominus Adamus Conarski Reginus Secretarius suis Literis die 15. presentis mensis Vilnae datis me

Ampissimae Dominationis tuae nomine salutauit certissimoque ab ea me ualde amari, testimonio confirmauit. Qua de re etsi multis antea nominibus Illustrissima D. T. haud parum debebam, nunc cum illud etiam ad suorum erga me cumulum meritorum accesserit, ut absentem non oblita, uelutro me per communem amicum nimium amanter saluere iusserit, non possum ei me non summopere deuinctum fateri.

Hac tua fretus beneuolentia, Princeps Illustrissime has ad te scribendas duxi, ut aliqua Amplitudini tuae suggeram, quae illi fortasse sunt ignota: Neque enim me Christiani uiri aut grati hominis officio fungi arbitrarer, si haec illi patefacienda mi-

nime

nime curarem : quæ ut in optimam par-
tem accipiat rogo, sunt enim ab amante
animo candidoq; profecta. Ego qui-
dem Clarissime Domine, cum adhuc Au-
gusta Vindelicorum apud Serenissimū
Romanorum Regem in Comitij's agerem
quædam audieram de Excellentia Tua
Clarissima, quæ mihi non placuerant,
eam uidelicet a catholica fide penitus dese-
cisse, et cum nouis hæreticis manus iunxi-
se, Certum uero huius rei signum mihi
afferebant, quod cum illa ab instituto suo,
(sic enim dicebant) discedere non uellet
Serenissimus Romanorum Rex illi aper-
te prohibuerat ne sextis ferijs & Sabbato-
rum diebus carnes comederet, quoniam
hoc esset contra sanctæ matris Ecclesiæ
constitutum, Hæc in quâ ibi tum audieram,
sed postquam ad Serenissimum Regem
nostrum ueni, et Illustrissimam D. T. allo-
cutus, tanta morum probitate ac tam san-
ctis desiderijs uidi (fateor ingenue) om-
nis illa quam mente conceperam de ea si-
nistra opinio cito euanuit, uirumq; opti-
mum & fidelem Christianum exinde sem-
per arbitratus sum Illustrissimum Palati-
num Vihensẽ. Sed

Defector a
fide.

Factus hæ-
reticus,

Ergo nunc
habes pro
malo uiro
& infideli
Christiano.

Sed postquam Varssouiam sum
ultimo loco reuersus ea ipsa, quæ Augustia
audieram, & illis longe deteriora non a
uulgaribus hominibus, uiliq; plebecula, sed
a magnis senatoribus, testibusq; grauissi-
mis, in quos exceptio nulla cadere possit
de tua Amplitudine audire mihi contigit,
& tanto quidem animi mœrore quantus
unquam mihi contingere potuisset. Quid
uero erat, quod hæc audiens non maxime
dolerem, cum te sum opere non solum ex
animo diligam, sed amem potius, uenerer
et obseruem. Dixerunt enim Palatinum Antesigna-
Vilnensem antesignanum esse hæreticorū nus hæreticorū
in hoc regno. Ad ipsum tanq; ad asy- Asylumpe
lum confugere pestilentes hos omnes in- stilentū no-
nouatores. Ipsum domi et passim, quo- uatorum.
cunq; in loco uigeat sua ditio atq; potestas
altare sacrilegum contra altare pietatis, &
cathedram Pestilentia contra ueritatis ca-
thedram erexisse. Ipsiuni communio- Sacriligus
nem sub utraque specie non solum fouere Pestilens.
sed primum in aulam suam introduxisse.

Secum alere, qui blasphemias novas
has disseminant. Concionatores falsos
admittere, qui Ecclesiam dei subuertant.

Receptor
blasphemo-
rum, & fal-
sor Conci-
onatorum.

B

Libellos

Libellos hæreticos non solum legere sed
& alijs legendos offerre & imprimen-
dos curare. Sacratissimam Eucharis-
tiam idololatriam nuncupare, eiusquæ rei
dederunt non exigua inditia, quod cum
Dominatio Tua Amplissima est cum Re-
gia Maiestate in Ecclesia, nunquã uultum
attollit in sacratissimæ hostiæ et calicis eleu-
tione, sed aut cogitabund^o faciem demittit,
aut literas fingit aliunde missas legere, Non
tenere Romanæ Ecclesiæ super omnes ali-
as primatum, neque Papam habere pro
Christi Vicario.

Dixerunt etiam illam credere uan-
na esse pro defunctis suffragia.

Non esse aliud Purgatorium, quam
Sanguinem Christi, Præbiteros debere
esse coniungatos. Sacra in materna lin-
gua euulganda. Aliaque tot & tanta de-
tulerunt, quot & quanta Lutherus ipse
cum uniuersa sua toto errante cœlo Ger-
mania inuenire non potuit. Id etiam ad-
diderunt, Excellentiam Tuam secreto foue-
re hos oēs nebulones et quicquid fauore
fidei per Regiam Maiestatem decernitur
arte

Fautor nes
Bulorum.

Perfidus Re
is consilio

arte & industria sua euanescere secretisque
nūtijs agere ut ij ad quos ea res spectat, con-
trarium exequantur. Mississe etiam nunc
Geneuam seu Basileam nobilem quendam
ex domo sua, qui Caluinum, Laschi &
Lismaninum hæreticos aduocet & quot-
quot poterit inuenire, pseudomagistros
prurientes auribus adducat, qui contra ca-
tholicam doctrinam disputent quo Apo-
stolicam q̄ sedem Antichristi Regnum (ut
illi dicunt) Dominatio Tua Clementissima
appellare solita est, funditus euertere co-
nentur. Demum quicquid hæresos impie-
tatis & perfidiæ in Polonia regno inueni-
tur hoc infelicissimo tempore totum id
Illustrissimo Vilenfi Palatino acceptum
refferunt,

Amator hæ-
reticorum,
& pseudo-
magistro.

Hæreticus,
impius, &
perfidus,
quid potest
atrocius.

Hæc inquam cum audiui Amplissi-
me Domine, ualde ut par erat commotus
sum doluique ex animo me hæc Vilna
non ita intellexisse, dedissem enim operam
pro tua in me beneuolentia et obseruan-
tia in te mea, ut his de rebus tecum priua-
tim agerem,

B ij Credi-

Cur ergo
ob tam gra
uē causam
Vuilnam
nō accedis
Lipoma,
nāc.

Non est du
bium quin
etiam cupi
as.

Credidissem uero pro Dei benignitate
& misericordia, & pro ea, que maxima est,
uis ueritatis, me a tua Excellentia non fu-
isse prius recessurum quam in partes Ec-
clesiæ, si ab illa deuiasset, facile concessisset,
idque sacra scripturæ autoritatibus, sancto-
rum conciliorum, decretis, ueterum, sancto-
rum patrum unanimi consensu, & totius
Ecclesiæ catholicæ obseruatione conten-
dissem. Quod quia factum non est, equi-
dem eo cruciatu maiore torqueor, quod
hæc ipsa que audio de tam magno uiro
meique amantissimo, dignitatis suæ splen-
dorem macula ea, quam nemo unquam
eluerè possit aspergunt, Si hæc uera sunt
Illustrissime Domine, quæ de Amplitudine
tua circumferuntur mala sunt atque etiam
ualde mala, quibus nisi cito finem impo-
sueris uehementer horreo, corporis et ani-
mæ hac totius Clarissimæ domus tuæ
interitum, nam Deus (Credas mihi) non
diu hæc impunita dimittet, non dico tan-
tum in futuro sæculo, ubi certa erit damna-
tio, uerum etiam in præsentī. Et eius-
modi rei plura adducere tibi possem ex-
empla, quam capillos (ut aiunt) geram in
capite

capite, Sin uera non sunt, prout amor singularis quo Amplitudinem tuam prosequor, me credere compellit, saltem efficiat (oro) & modis omnibus curet, ne de illa tam horrenda & portentosa efferantur.

Id autem proculdubio consequetur si tantum studij deinceps in destruendis peregrinis doctrinis adhibuerit, quantum in euertendis rectis dogmatibus hucusq; adhibuisse prædicant. Nam cum Illustrissima Dominatio Tua sacris literis (quod sciam) operam non dederit non debet in negotijs fidei magistri officium suscipere et multo minus pati se tanquam leuem paleam omni doctrinæ uento circumferri: Nam si cum talibus hominibus, cum quibus illa sentire dicitur, tantum Christus est, heu in quem angulum Regnum illius arctatum est: Si cum illis est Ecclesia, falsa est uox Patris filio promittentis: Dabo tibi gentes hereditatem et possessionem tuam terminos terræ. Falsa est uox Propheta: Dominabitur a mari usq; ad mare, & a flumine usq; ad terminos orbis terrarum. Falsum est & illud: Omnes gentes quascunq; fecisti uenient, & adorabunt coram te Domine

Euersor re-
ctoꝝ dog-
matum.

Indoctus sa-
crarum lite-
rarum.

ne & glorificabunt nomen tuum, Falsa certe ista omnia si tam parua eius hereditas & possessio facta est ut eam non nisi Germania paucaque Regni Polonia terrula possideat. Si hoc uerum est, iam Christus gratis mortuus est, qui tam paucissimos sua est morte lucratus. Si hoc uerum est Spiritus Sanctus ab hinc amplius mille & quingentis annis non fuit in Ecclesia quem tamen Saluator misit, ut esset nobiscum in æternum, & doceret nos omnem ueritatem. Sed hæc non sunt presentis loci.

Claudio Princeps Amplissime Epistola meam duorum grauissimorum sanctorum dictis: altero Athanasij Alexandrini Episcopi Ecclesie catholice columna

Contra te adducis.

Contra Arrium, ita dicentis. Hæc fides est quam Christus Apostolis tradidit, & ab Apostolis ad nos usque peruenit. Nec possumus eam in aliquo immutare, quam constat nos debere ab initio ut data est fideliter conseruare. Altero diui Hieronimi contra Luciferianos dicentis: Breuem tibi apertamque animi mei sententiam profferam

Quali in Anglia, in Gallia, in Italia omnes uobis cum sentiant.

Quid illud pauci elegerunt?

Contra te adducis.

Cur ergo non conseruatis?

ram in illa esse Ecclesia permanendum quæ. Hoc quoque
ab Apostolis fundata usque in diem hunc. contra
durat. Sic ubi audieris eos qui dicuntur. te diserte,
Christi non a Domino Iesu Christo sed a. nam in illo
quoque alio nuncupari, ut puta Marcionitas. la profus
Valentinianos, Montenses, siue Campa- nos mane
tes, scito non Ecclesiam Christi. Sed. mus.
Antichristi esse sinagogam. Ex hoc.
enim ipso quod postea instituti sunt, eos se
esse indicant quos futuros Apostolus præ-
nunciauit. Nec sibi blandiantur, si de scrip-
turarum capitulis uidentur sibi affirmare
quod dicitur, cum & Diabolus de scriptu-
ris aliqua sit locutus & scripturæ non in le-
gendo consistant sed in intelligendo. Vos non in-
telligit.

Hæc sunt Illustrissime Domine, quæ
cum animum meum ualde stimulant
filere non potui. Ea uero charitate
scripta sunt quæ maior certe inueniri
non possit, Nouit Deus si Amplitudinem
tuam in uisceribus cordis mei gero idque
ob eius præstantes eximiasque uirtutes.

Nam

Nam quod olim de Saladino Sarra-
cenorum Principe dicebatur, nihil ei ad uir-
tutem defuisse, nisi quod Christianus non
esset, id quoq; de te uir Amplissime merito
nunc dicendum uidetur, nihil tibi ad uirtu-
tum cumulatum deesse, si eam, quam perse-
queris catholicam fidem fueris amplexus
si ea tamen, q̄ de te feruntur, uera sunt, quae
pro syncera mea in te charitate falsa esse
non solum cupio, sed uehementer exopto.
Bene ualeat Illustrissima Amplitudo Tua
meque sui nominis studiosissimum, atque
amantissimum semper fore confidat. Ex
Arce Louitij die XXI. Februarij.
Anno M. D. LVI.

Illustrissimæ D. T. obseruantissimus.

AL. Lipomanus Episcopus
Veronensis, indignus Nun-
cius Apostolicus.

Illustrissimo Domino Nicolao Radiuil
Palatino Vuilnensi, &c. Domino obser-
uandissimo.

Inscriptio
Epistolæ.

VERGERIVS.

ATISNE IMPVDENS
uisa est tibi hæc Epistola Chri-
stiane lector? Quid illud in pri-
mis, Demum quicquid HÆRESEOS, „
IMPIETATIS, & PERFIDIAE, in „
Polonia regno inuenitur hoc infelicissi- „
mo tempore, totum id Illustrissimo Pala- „
tino Vilenſi acceptum referunt? potuit
ne quicquam dici atrocius? Sed quot præ-
terea euomuit conuitia in tantum Princi-
pem? quot etiam blasphemias in doctri-
nam nostram, allatam e sinu coelestis patris
quam inepte, quam stulte sibi persuadet
nobis aliam esse fidem, aliam Religionem,
quam quæ a Christo filio Dei tradita est
Apostolis, & quam Apostoli docuerunt?
In summa prodidit hic suam non modo
imprudentiam, sed ignorantiam quoque
Reuerendus ille pater, ut pote qui nec sta-
tum quidem adhuc assequitur huius tam
celebris & decantatissimæ causæ, quæ hac
ætate de religione controuertitur.

C

Quid

Quid interea Illustrissimus Raduilius:
putauit ne accepta Epistola ulciscendam ini-
uriam sibi illatam: petendam uicissim fa-
mam, existimationem, aut forsitan uitam
legati, ut Papista, ut Carnales faciunt: Ni-
hil certe minus, sed tulit æquo animo ac
condonauit omnia maledicta in se modo
iactata, imo, quod Christianum uirum de-
cet, orauit æternum patrem D. N. Iesu
Christi ut unguento spiritus sui sancti sanet,
aperiatque oculos illius cæci hominis. om
Sed quæ iactata fuerant in nostram doctri-
nam, nostrarumq; Ecclesiarum ministros,
petebantque recta honorem patris cœ-
lestis, hæc minime ferenda putauit, imo
scripta diligenti Epistola confutanda. om
Confutauit igitur (quantum Epistolæ ra-
tio ferebat) firmissimis argumentis, atque
interim adidit nobis suæ fidei cōfessionem
ac patefecit se Ecclesijs intrepide, nec puta-
uit habendam ullam rationem illarum om-
nium rerum, quæ plurimos, ne se nostris
partibus adiungant, quum tamen agnos-
cant ueritatem, remorari solent. Quare
habemus certissimam ueluti arram ab illo
optimo Principe, qua sancte promittit se
bun omnes

omnes suas opes, omnia sua studia, omnem
 suam autoritatem, sanguinem denique &
 uitam omnem paratum esse profundere,
 quo purior Euangelij doctrina contra om-
 nem potentiam & fremitum mundi, reti-
 neatur, & quotidie magis promoueatur.
 Nam ut scias rem omnem, Christiane lec-
 tor, atque obiter tibi incipiam reddere rati-
 nem peregrinationis meæ, peruasi e Bo-
russia seu Prussia in Lituaniam usque, dun-
taxat ut talem Principem uiderem, atque
 alloquerer, audiui, sum allocutus, affir-
 mo cum uere sentire spiritualem regeneratio-
 nem, agi spiritu sancto, esse filium Dei, &
 membrum corporis Christi, omnia hæc qua
 modo dixi, mihi Ecclesiarum Christi no-
 mine, quasi stipulanti promississe, & propter
 rea etiam consensisse, ut eius Epistolam
aderem, ac uerterem in Italicum, Agendæ
 certe maximæ gratiæ Deo pro hoc fratre,
 p hoc tam magno ornamento, et præsidio,
 quod addidit nostris Ecclesijs, & orandº ut
 illi augeat thesaurum fidei, & spiritus san-
 cti, atq; ut alios quoque huiusmodi excitet
 nutritios, hospites, & patronos Ecclesiæ
 suæ sanctæ, p Christum Dominum nostrum.
 Sed iam responsum lege. C ij Re-

RESPONSVM ILLVS-
TRISSIMI PRINCIPIS
Nicolai Radiuili ad easdem literas.

REVERENDIS
SIME DOMINE AMICE
charissime ac honorande salutem
et Christianam foelicitatem,

QVOD REVEREN-
dam Dominationem tuam de
mea erga illam uoluntate Reuerendus Do-
minus Conarski Maiestatis Regiae Secre-
tarius literis suis certiozem fecerit, egit hoc
sane, ut uerum fatear me penitus inscio,
Etsi etenim in eo sermone, qui mihi secum
non ita pridem mutuo acciderat, multa
sim de D. tua Reuerenda & amanter &
honorifice locutus, tamen ut ad eam defer-
rentur non putabam necessarium esse, Pro-
inde studium quidem hoc in me ipsius,
quo Reuerendam D: tuam conatus est mi-
hi amicitiozem reddere non solum non im-
probo

probo, uerum etiam uehementer laudo
gratiasque illi ago plurimas. At quod
Reuerenda D. tua, pro hac mea quantula-
cumque declarari potuit humanitate et be-
neuolentia multum se mihi & debituram
esse & deuinctam fore asserat, non uideo
quomodo tantum sim de illa meritis, ut
qui ceteris quoque omnibus exteris, qui mo-
do Aulam Serenissimi Regis nostri adeunt
eadem omnia, mente eadem, libentissime
solitus sum prestare. Par est profecto
mea hac Reuerendæ D. tuæ, cum alijs hu-
manitas nihil peculiare est, quod in ipsam
contulerim, communius hac apud nos ex
maiorum more, & gratia & fortuna esse
omnibus solet. Itaque nec ego etiam
peculiarẽ aliquam nomine hoc a Reueren-
da D. T. expeto, exoptoue gratiam.
Satis est si id mihi redditur, ut animam me-
um, meaque amica, & candida officia esse
apud se grata iucundaque sinat. Cuius
rei declarandæ ac testificandæ gratia, quod
Reuerenda D. T. pro uiri boni hominis-
que, ut præferebat, in primis Christiani mune-
re capta istinc occasione non nulla mihi ig-
nota quasi, idque animo & candido & mei

maioŕem amante ac ſtudioſo, perſcriben-
da communicandaque opere præcium
duxerit, non poſſum non fateri agnoſcere
me in eo, ſuæ erga me gratiſſimæ uolunta-
tis non obſcura inditia, quæ ut eo etiam
magis chara mihi ſint, quum hic Reue-
rendæ Dominationis tuæ candor & ſingu-
laris beneuolentia, tum uero ætas eius, non
uulgari ut uidere licet condita humanitate
effecit. Accepta ergo hæc a me ſunt om-
nia in partem (quod aiunt) optimam, &
ita ſane accepta, non quemadmodum Re-
uerendæ D. T. arbitratur ignota, ſed pror-
ſus ut notiſſima, neque ut intra meos tan-
tum priuatos ſenſus abſtruſa atque recon-
dita, ſed ut ſæpe ante hæc a me palam ac
publice, et profeſſa et multorum hominum
oculis multis in locis, ſine fuce, ſineque om-
ni ſimulatione obiecta. In quibus licet
fortaſſe, quæ mea ſit ſententia Reuerendæ
Dominationi Tuæ confirmare uel ipſo ſi-
lentio poſſim, tamen ut ne hanc ſuam in
me compellendo cohortandoque liberta-
tem, uel neglectam a me, uel proſus con-
temptam eſſe exiſtimaret, reſpondendum
illi breuiter ad ſingula duxi, eo modo eo-
demq;

demque ordine, qui mihi ab illo proposi-
tus est per omnia seruato. Atque id
equidem non quo quantum in ista harum
disputationum controuersia, uel ingenio,
uel etiam arte doctrinaque possim osten-
tem, Sed ut qui meus sit de obiectis sensus,
& quibus fundamentis quibusue rationi-
bus nitatur simplicissime exponam.

Sum fateor homo aulicus, magisque
militiæ artibus quam studio Theologiæ
atque Philosophiæ deditus. Attamen
cui nihil desit ex ijs, quæ Deus hominibus
ad inuestigandam sui noticiam uerumque
sui cultum ac ueram religionem cognos-
cendam & apprehendendam pro sua ad-
mirabili bonitate indidit ac concessit.

In

In primis autem scribit R. D. T. Cum non ita pridem Augusta Vindelico- rum apud Serenissimum Romæ Regem aliquandiu ageret, audisse se quidem de me quæ illi minus placuissent, nimirum me a Catholica fide pœnitus defecisse manum etiam cū nouis hæreticis iunxisse, ei rei allatum ad se iudicium, me cum discedere non lim ab instituto, aperte a Regia Maiestate prohibitum esse, ne, quoniam id contra sanctæ matris Ecclesiæ erat constitutum, Sextis ferijs & diebus sabatorum carnibus uescerer.

Ex his sane ipsi R. D. T. uel facillime existimare potest, quam ego sermones illos qui tunc ibi de me uulgabantur, esse mihi uoluerim ignotos, cum ea quæ domi facerem sic essent intra eius parietes foresque conclusa, ut non solum in uulgus ipsum, sed & ad Regiam Maiestatem statim prorumperent, cuius iudicium & autoritatem si cuiquã in ea parte parum uidebar ueritus, multo minus moror, quin etiam maximopere letor ea & R. D. tuæ, & sui similibus non potuisse probari, pro com-
perto confirmatoque habens, ab eius loci
atque

atque ordinis hominibus, quæ recta sunt
pro malis, quæ mala pro recte factis cense
ri. Sic apud Euangelistam homines eius
dem farinae scribæ et Pharisei, Christum Do
minum orbis, et saluatorem uniuersi mun
di, publicanis conuersantem, agrum in Sa
bato curantem, Apostolos uellentes in die
festo spicas, ut manifestos legum latarum
transgressores uiolatoresque calumniose
accusant. Accusatur & Paulus Aposto
lus, uas misericordiæ Dei selectissimum,
multarum gentium doctor, ab oratore Ter
tullo, primum coram Anthonio Fœlice
postea coram Portio Festo, Iudeæ præsidie
bus, cum de multis criminibus alijs, tum
præcipue de perturbato, pesteque maxima
infecto uniuerso terrarum orbe, In quem
modum cum & ceteri quoque Apostoli
multique alijs sanctissimi uerbi Dei præco
nes ab illis simbriatis legum, traditionum
que custodibus & interpretibus criminati
sint, minime uideri mirum debet, me qui
tantummodo auditor sectatorque eorum
sum doctrinæ, hærescos seu ipsius Christia
næ sanctæ catholicæ fidei, defectionis nota
ri, Subijcitur uero huic ipsi calumniæ, pro

inditio, ceu quodam certo, firmo & infalli-
bili argumento, ipsaque ut aiunt, notissima
quadam demonstratione, esus carniū,
mihi tunc ibi diebus prohibitis, & uulgaris
& usitatus.

Sed quantum id ad fidem catholicam,
uel declarandam, uel confirmandam, aut
infirmendam habeat momenti, non sane
conspicio. Cum ipse Iesus Christus Do-
minus & doctor noster, sanctæ suæ Eccle-
siæ caput, Summusque Pontifex manifeste
prædicet. Non quod ingrediatur in os,
impurum facere hominem, sed illud quod
egrediatur ex ore. Quo argumento ma-
nifestissime confutat Phariseorum in die-
rum obseruatione, ciborumque delectu ob-
stinatam cæcitatem, dicit enim Apostolis,
Phariseos ex eo uerbo scandalizatos esse,
referentibus, Sinite inquit eos, Cæci sunt,
& duces cæcorum. Adhucque commina-
tionem. Omnis plantatio, quam non plan-
tauit pater meus cœlestis, eradicabitur.

Hinc facile iudicari potest, quid carni-
bus sit cum fide catholica commune.
Nam & ipse diuus Paulus, summus eius
fidei propagator, Colossensibus scribens,
nemo

nemo igitur, ait, uos iudicet, de cibo & potu. Item ad Titum. Omnia munda mundis, inquit, Coinquinatis autem, & infidelibus, nihil est mundum. Et diuus Augustinus, Non ex ipsa earum rerum natura, quibus utimur, sed ex causa utendi, & modo appetendi, uel probandū, uel improbandum esse, quod facimus, admonet, fieri enim posse, ut sine aliquo cupiditatis & uoracitatis uitio, præciosissimo cibo sapiens utatur, Insipiens autem, foedissima gulæ flamma, in uilissimum olus ardescat: Multa doctorum similia his, nisi breuitati consulerem, possent comminisci. Noua hæc est, non Ecclesiæ, ut Reuerenda Dominatio tua putat, sed quarundam paucarum in Romano Pontificatu, personarum, uel potius perniciosissimarum pestium, in dierum obseruatione, ciborumq; delectu, superstitione, facile si liberet, & nisi Dominationi tuæ notius id quam mihi esset, nomina hie eorum, quæ quis quo tempore, & qua libidine in Ecclesiam adsciuit, enumerare possim. Quorum execranda temeritas, & audacia, quia antiquissimarum Synodorum decretis, Martini

Dñi Papæ

Papæ, Anticyranæ, Bracaren, Toletana, damnata reiectaque est, nescio quomodo quis esse constitutionem Ecclesiæ affirmet, quod semel ipsa Ecclesiæ autoritas & damnauit & repudiandum esse perpetuo censuit, ita, ut qui clericus olera cum carni- bus cocta, quasi illicita, propterea que sper- nenda atque execranda non manducaret, aut saltem degustaret, eum tanquam hære- seos suspicionem a sese non remouentem ipso ordine officioque deponat. Ipsumq; Episcopum, qui in eam dignitatem assum- mendus sit, inter cætera examinandum iu- beat, an carniū perceptionem non culpet.

His & plerisque alijs argumentis, ra- tionibus, scripturis, doctorum authorita- tibus, conciliorum decretis, denique ipsius etiam urbis Romanæ, in qua in hunc usque diem, omnibus temporibus, carnes esse, sine discrimine in usu dicuntur, exemplo adductus, & edebam tunc, ut ferebar, car- nes, & nunc absque conscientia in Christi nomine, cum gratiarum actione, edo. Ne- que propterea, ut iam declarauit, uel hære- ticum me, uel Christianæ catholicæ fidei desertorem puto.

At

At a Regia Maieſtate, ut ne id face-
rem eram admonitus, agnoſco ſane, Sed ne
que hoc me defectionis arguit, neque ita
admonitus eram, ut abſtinerem penitus,
quo factum eſt, ut optimi, Chriſtianiffimiq;
Regis, clementiffimæ admonitioni, mo-
rem libentiſſime gerens, mihi nihil ſubdu-
xerim, alios qui ea ſuperſtitione tenerentur
non im mutauerim, ijs præfertim, quos uos
contra æterni immortalis que Dei, certum
& immutabile decretum eſſe ita uultis,
nefaſtis diebus.

Hæc ſunt Reuerende Domine, quæ
humaniffimam tuam Dominationem in
prima hac ſuarum obiectionum particula
eſſe, breuiter, de ſenſu, intellectu, uſuq; meo
commonefactam uolui, Præter hæc nihil
prorſus eſt, quod ipſa me, uel aliter quam
ſcripſi, ſentire, uel ut ſentiam adduci poſſe
aliquomodo putet. Nunc de ijs quæ
ſubſequentur.

Scribit R. D. tua, hæc ſe ibi quidem
de me, ut præfatum eſt, audiuiſſe, Sed poſt-
quam ad Sereniſſimum Regem noſtrum,
uenit, meque allocuta, tanta morum probi-
tate, ac tam ſanctis deſiderijs ornatum ui-

dit, fateri ingenue, omnem eam, quam de me conceperat mente, sinistram opinionem, euanuisse statim, & exinde semper arbitratam esse, quod Palatinus Vlnensis, uir optimus et Christianus sit, plane fidelis.

Hic ego quod rescribam, præter id nihil habeo, quam rem me quidem magnam existimare, & in consequenda uera felicitate insignem, ac præstantissimam, Si quis inter alia, quæ esse probro & dedecori solent, hominibus sinistra de te apud omnes opinione uacet, Cum in his ciuilibus externis actionibus, & forensi administratione, tum uero uel maxime in sacra catholica fide, pietate & religione, cuius malum exemplum, multo tetrius, detestabilius, nocentius, ac perniciosius est, Reipublicæ Christianæ, quam eorum, quæ in moribus, & ciuili societate uersantur, tamen quod opinionem eam Reuerenda Dominatio Tua, sic conceptam, e mente eiecerit, æquiusque ac moderatius de me sentire incœperit, id me parui admodum, uel nihili prorsus, & facere & existimare. Quemadmodum enim tunc, cum mea eiusmodi
uiuendi

uiuendi ratio Reuerenda Dominationi
tuæ displiceret, curæ mihi non fuit, ut pro-
baretur, ita quoque ne nunc quidem, curæ
mihi multum est, Si opinionem, quam
ego libentissime tuli, quam conceperat,
mutata, aliter quam de me senserat, sentire
incipiat

Proinde & repetere, resumereque Re-
uerendam Dominationem Tuam, pri-
mam de me opinionem patior non inui-
tus, & laudari me ab illa, nomineque fide-
lis Christiani, cum ipsa, ut hinc coniicio,
nihil minus sit, quam Christiana dignari,
non magni facio, esseque mihi summa cu-
ra & diligentia cauendum, existimo, ne
cum illa, illiusque similibus religio nis
Babilonica, purpuratis, galeratisque satel-
litibus, Christi & ueræ catholicae fidei,
coniuratis hostibus, quicquam quod ipsi
filij Dei uiui, manifesto uerbo contrarium
commune uel habeam, uel etiam aliquo-
modo sentiam, iuxta præceptum eius-
dem, Cauete uobis a falsis Prophætis,

Subiungit quoque ibidem R. D. tua, cum ultimo loco rediisset Varschouiam sibi ea ipsa, quæ Augustæ audierat, & illis longe deteriora, non a uulgaribus hominibus, uilique plebecula, sed a magnis Senatoribus, testibusque grauissimis, in quos exceptio nulla cadere posset, de me contigisse audire, & tanto quidem animi mœrore, quantus unquam illi contingere potuisset. Quid enim, inquit, erat, quod hæc audiens, non maxime dolerem, cum te sum opere, non solum ex animo diligam, sed amem potius, uenerer, ac obseruem?

Mihi uero, quo tempore, hæc R. D. tua, ita de me Varschouia, audiebat, nihil gratius potuit accidere, quam quod ea ipsa sint, non a leuibus, uanisque hominibus, sed a Senatoribus magnis, grauissimis testibus relata. Quid enim homini pio, ueræ religionis studioso, optime sibi conscio, potest in uita iucundius accidere, quam si earum rerum, earumque actionum, quæ, si Christiani sumus, palam, publiceque nobis & amplectendæ & prosequendæ sunt, tam præclara testimonia habeat? Potuit quidem R. D. tua, si libuisset, ex me ipso, omnia

omnia præfens, quam diu hic erat, fufius ac
locupletius, cognouiffe, diffimulaffe nihil
omnia ad ipfum, ut aiunt, unguem, ut fen-
tio, liberrime, libentiffimeque effudiffem.
Quæ fi mala aut falfa effent, & reprehendi
errorem, et familiariter corrigi permisiffem,
fuiſſemque illi, ipſe, hac eiufmodi confeſ-
ſione de me ipſo, religioneque quam ſe-
quor mea, tam certo, tamque firmo testi-
monio, quam fuerint hi, in quos ipſa, nullam
poſſe cadere exceptionem putat. Sed
quoniam ita accidit, ut ex alijs, eisque non
uulgaribus, iſtam ſuam de me opinionem
Reuerenda Dominatio tua confirmaret,
non fero moleſte, quin potius, magnam
ex eo uoluptatem capio, quod quæ ego
omnium oculis, apertiffime proponere de
me ſoleo, iudicia, ea omnium habeantur
in ore.

Hoc Reuerendæ Dominationi tuæ, ut
ſubiungit, dolere, ipſe quoque uehementer
doleo. Nam quod me a ſe maximope-
re, non diligi ſolum ex animo, uerum eti-
am & uenerari, & obſeruari, ſcribit, ignoro
qualis ea ſit futura dilectio, quæ per fucum
lenociniumque uerborum, in dolorem

uel potius inuidiam, propter piam, honestam & Christianam uitam desinat. Id ut eo illustrius sit, ea quibus Reuerenda Dominatio tua esse sibi partum scribit doctorem, referam, sic enim inquit.

Dixerunt quippe, Palatinum Viliensensem, antesignanum esse hæreticorum in hoc Regno, ad ipsum tanquam ad asylum confugere pestilentes hos omnes innouatores, ipsam domi, & passim quocumque in loco uigeat sua ditio atque potestas, altare Sacrilegum, contra altare pietatis, & cathedram pestilentia contra ueritatis cathedram erexisse. Ipsum communionem sub utraque specie, non solum fouere, sed primum in aulam suam introduxisse, secum alere, qui Blasphemias nouas has disseminant, Concionatores falsos admittere, qui Ecclesiam Dei subuertant, libellos hæreticos, non solum legere, sed & alijs legendos offerre, & imprimendos curare. Sacratissimam Eucharistiam Idololatriam nuncupare, eiusque rei dederunt non exigua indicia, quod cum Dominatione tua amplissima, est cum Regia Maiestate

iestate in Ecclesia, nunquam uultum attol-
lit, in sacratissima hostia, & calicis eleua-
tione, sed aut cogitabundus faciem demit-
tit, aut literas fingit aliunde missas legere.
Non tenere Romanam Ecclesiam super om-
nes alias Primatum, neque Papam habere
pro Christi uicario. Dixerunt etiam
illam credere, uana esse pro defunctis suf-
fragia, non esse aliud Purgatorium quam
sanguinem Christi. Presbiteros debere esse
coniugatos. Sacra in materna lingua
euulganda, aliaque tot & tanta detulerunt.

Magnum equidem hoc, atque indi-
gestum, multarum grauissimarum quas
unquam Ecclesia habuit, disputationum
chaos est, quibus si ut illarum rationes,
postulant, respondere uellem, opus in
immensam magnitudinem abiret breui-
tatemque quam mihi sequendam propo-
sui, longe excederem, neque tamen id
quod res exigit, consequerem.

Homo quippe sum, ut pratuli, au-
licus, militiae magis, rebusque foren-
sibus, quam studio Theologiae addictus.

E ij At

At quia Christianus utique, cum multi-
mulatorum, huius quoque aetatis nostrae, præ-
stantissimorum scriptorum, extent ea de
re, & graues & prolixi tractatus, non dis-
putandum quidem mihi de omnibus, sed
tamen, quid de singulis sentiam exponen-
dum ac declarandum duxi.

Ego igitur, socium me, non antesigna-
num, eorum, quos Reuerenda Domina-
tio tua, contumeliæ causa, per odium &
intemperantiam, hæreticos, appellat, & esse
& fore confiteor, ac lubens, Sequutus pi-
um exemplum Constantini Magni Imper-
ratoris, qui comministrum se quoque eo-
rum, qui Niceno aderant concilio, non est
dedignatus confiteri, nec moleste fero, ab
eo me hæreticum dici, qui ipse, cum Pa-
pista aut Romanista sit, nihil magis sit,
quam mere hæreticus, pro certo & confir-
mato habens, eam demum ueram Christi-
anamque religionem esse, quæ huic teter-
rimæ & execrandæ meretrici Babilonicae,
sedem sanctam, ut Christus prædixerat,
nefarie occupanti hæresis dicatur. Sic
in eum nunc locum Romanae uestrae pro-
fessionis nomen, maxima quondam ob-
seruantia

seruantia cultum, deuenit, ut non maiori
iudicio opus sit hæreticum esse, quam si
Romanus sit, aut Pontificius. Si con-
tra Christianum & Euangelicum cum tali-
bus hominibus mihi rem esse, tales mein-
meam amicitiam, familiaritatem, consue-
tudinemque trahere, talium ad me concur-
sum, me non ferre tantum, sed & uehemen-
ter expetere, adeo non inficias eo, ut etiam
palam & publice predicari ab omnibus &
sinam, & laudi id mihi maxime ducam,

Altare mihi porro est, non ut Reue-
renda Dominatio tua putat, Sacrilegum
sed Sacrum Christianumque prorsus, non
impietate, idololatriaue Pontificia profa-
natum sed Christi Apostolorumque con-
stitutione instructum. Denique non Ro-
manæ, aut Loretanæ Mariæ, ligneis uest-
ris dijs, & numinibus, re ipsa demonibus
Delphicis nuncupatum, sed ipsi æterno, &
uiuenti Deo nostro, erectum ac dicatum,

Illud omnibus, quæ Romanæ super-
stitionis libido, inuexerat, & idolis & ab-
usibus repurgatum, feci ut in usu esset, non
expiandorum delictorum, non magico-

rum prestigiatorum, incantationumue execrandarum, sed in ipsius Cœnæ Domini, & repetendæ & commemorandæ. Ex eo omnes uestros, partim auro atque argento inclusos Deos, Idola omnium abominatione prosequenda, quæ gentilitas coluit, eieci, furta uestra restituti, sacrilegia reddidi, esseque solius Cœnæ Domini, puram, incontaminatâ ac ab omni scelere uacuum mensam uolui. Sicut & Priscos mensas suas altaria arasque nuncupasse Ignacius scribit, quod ad illas preces funderentur, panisque & uini esset distributio.

Cathedram quoque ueritatis, non pestilentia habeo, in qua non traditiones figmentauæ uestra (uniuersæ Christi Ecclesiæ) pestes maximæ, non Scothi, non Eckij, non Cochlei, non Vicelij, non Pigij, aut aliæ quæ uestrarum Bullarum sceleratæ & nefariæ uoces sunt, Sed ipsius uiuentis Dei uerum, certum & immutabile uerbum, per Prophetas, Christum & Apostolos Ecclesiæ traditum, sine ullis humanarum constitutionum phaleris, sonat, & cum religione docetur maxima, supra quod nihil penitus

penitus esse puto, cui fides a quoquam
 haberi aliquomodo debeat, presertim
 cum id fieri sine maximo discrimine non
 possit, iuxta illud diui Chrysostomi in
 Genesim scribentis. Non credere his,
 quæ in diuina scriptura continentur, sed alia
 quædam ex propria sententia inferre, opi-
 nor, plurimum periculi secum uehere,
 his, qui talia audent.

In communione autem utriusque
 Speciei, sciat Reuerenda Dominatio tua,
 me Christi Apostolorumque sequi insti-
 tutionem, ac speciem sanctissimi illius Sa-
 cramenti, accipere utramque, authori-
 tate Testatoris ipsius, qui hoc nobis
 Testamentum ita ordinauit, adductus,
 sic enim inquit, Quicumque comederit
 carnem meam, & biberit meum sangui-
 nem, non morietur in æternum. Et
 diuus Paulus Corinthiis scribens ait.

Ego enim accepi a Domino, quod
 & tradidi uobis. Confirmant uero in
 eo me, cum multorum grauissimo-
 rum Doctorum, maximeque Augustini,
 Hieronimi,

Hieronimi, Ambrosij, & Chrysostomi,
non obscura testimonia, tum uero Gelasij
etiam Pontificis decretum, & memoran-
dum, & summa diligentique considera-
tione dignum.

Comperimus autem, inquit, quod quie-
dam, sumpta tantummodo corporis sacra-
portione, a calice sacri cruoris, abstineant,
qui proculdubio, quoniam nescio qua su-
perstitione docentur astringi, aut integrum
sacrum percipiant, aut a non integris arce-
antur, quia diuisio unius eiusdemque mis-
terij, sine grandi sacrilegio prouenire non
potest. Scribitque nonnullis Episco-
pis, ac præcipit, anathemathizari omnes,
qui accepto corpore Christi, abstineant a
communione calicis. In hunc modum
quoque, & Iulius Papa, Episcopis per
Ægyptum, Illud uero ait, quod pro com-
plemento Communionis intinctam tra-
dunt Eucharistiam populis, nec hoc prolata-
tum ex Euangelio testimonium recepe-
runt, ubi Apostolis corpus suum commen-
dauit, & sanguinem, Seorsim enim Panis
& seorsim Calicis commendatio memo-
ratur. Possem hic & alia multa comme-

morare

morare quibus quo minus tam nefandum
& tam sceleratum, in denegatione alte-
rius speciei sacrilegium execrer ac abomi-
ner, adduci pertrahique non sinar.

Utor itaque ego specie utraque, &
quotiescumque utor, & refici me, & ui-
uere plane sentio, secundum illud Augusti-
ni, Qui manducant & bibunt Christum
uitam manducant & bibunt, Illum enim
manducare, refici est, illum bibere, est uiue-
re.

Sic omnium temporum puriores
Ecclesia integra hæc semper retinuerunt
Sacramenta, non diu est, ut Pontifices
cum suorum mitratorum scurrarum de-
testando collegio, laicos altero fraudauere-
rint.

Primum id Constantiense Conci-
liū, Anno ab orbe Redempto, M. CCCC.
XV. celebratum, ademit, contra cuius
tam indignam, & tam flagitiosam consti-
tutionem, Basiliense longa multaue dis-
putatione adductum, statuit, licere Bohe-
mis utramque speciem percipere.

Ex his constare liquidissime potest,
omnes hos, qui uel ipsi utramque speciem
non sumunt, uel alios quo minus sumant,
metu Papalium excommunicationum,

F prohibent

prohibent, non aliud quam ipsa anathema-
ta, ipsos Antichristos, ipsa satanae membra,
fures denique ipsos esse sceleratissimos, rei
tam sacrae, omnibus sine discrimine homi-
nibus Christianis, beneficio ipsius Iesu Chri-
sti Redemptoris Saluatorisque nostri
concessa.

Quod uero blasphemus, rerum nouarum
disseminator, quod Concionator falsus,
quod haeticos attinet libellos, Sic
Reuerenda Dominatio tua habeat, breui-
bus, Non fouere me Sacrificios histrio-
nes, non Sacerdotes Pontificios, non Mo-
nachos cuculatos, denique non quos uestri
fermenti esse sciam, Ganeones, helluones
que aliquos, ergo nec Blasphemus quidem
innouator, nec Concionator falsus
fouere, cum nihil blasphemiarum, nihil
imposturae, nihil impietatis, & immode-
rata in tradenda falsa doctrina libidinis,
impudentiaeque sit, quod ista Pontificia
laruae, turpissima, & plusquam Africa-
na monstra, lues, pestesque perniciosissi-
ma non contraxerint.

Concio

Concionatores, ego foueo, uiros bonos, homines & doctrina & moribus probatos, uera Christi doctrina & religione imbutos, non qui mihi canones, qui Decreta, qui somnia uestra referant, sed qui me de æterni, & immortalis Dei, perpetua & immutabili uoluntate, per Christum filium eius reuelata, per Apostolos tradita, atque confirmata, faciant certio rem, uiamque domini planissimam, non illa prætupta Synagoga uestra diuerticula, ipsum fontem ueritatis, non cisternas uestras, ostendant, ac demonstrent.

Libellos autem, qui a uobis hæretici habentur, & ipse lego, & alijs legendos libentissime trado, pro confirmato habens, nihil quod a uobis non damnetur, bonum esse, quod uero non laudetur, malum, perniciosum, turpe. Horum nonnullos, partim sermone nostro patrio factos, partim ex Latinis, Germanicisq; translatos, & dedi imprimendos antehac, & in postea plures dabo. Arbitrorq; me in hac parte, uiriboni, & hominis Christiani præstare officium, si unq; antea, certe hac ætate nostra,

audibuzq;

F 9 Eccle

Ecclesijs Christi, quæ in isto Regno, istisq;
in prouincijs, Serenissimi Regis nostri, ue-
ritatem Euangelij, & amplecti, & agnos-
cere cœperunt, maxime necessarium.

Sacratissimam Eucharistiam, hoc est
ipsum Corporis & Sanguinis Domini
nostri Iesu Christi, Sacramentum, pignus
redemptionis nostræ certissimum, intra
ueri & legitimi usus, ab ipso Christo in-
stituti, ab Apostolis traditi, in primitiua
Ecclesia semper obseruati, metas positum,
pro re omnium sanctissima habeo, neque
quicquam ibi in eo idolatriæ fieri puto, si
in usu legitimo sit. Sed priuatas uestras
Missas, in quibus Cœnam Domini, ipsum
Eucharistiæ Sacramentum, turpissime pro-
fanatis, filium Dei a dextris Patris in for-
didissimas omnique scelere plenas Sacrifi-
culorum manus, magicis uestris incanta-
tionibus detrahendum, Phitonicis ac Præ-
stigijs inspirationibus, inhalationibusq;
de uita quasi uestra uiuificandum, ac ibi
Deo patri, pro uiuis & mortuis, pro pecca-
tis populi, pro sanitate, pro Successu rerum
fœlici, denique pro ipsis etiam bestijs seu
pecudibus

pecudibus, ut cuiusque libido & temeritas fert, ad aras & idola uestrorum mortuorum Deorum, quibus a uobis honos Dei uiui tribuitur, turpissimi quæstus causa, offerendum, atque immolandum putatis, per templa, plateas, uicos circumfertis, auro argentoque includitis, certis spatijs in ciborijis uestris asseruatis, ut rem horrendam, & omnibus execrationibus dignam, ita abominor, ut non modo intueri eam, uerum ne cogitatione quidem concipere sine metu possim, ratus hanc eiusmodi uestram idololatriam, non minus esse omnibus pijs Christianis uitandam, quam uitanda erant Babilonica illa idola Iudæis, de quibus a Propheta præmoniti fuerant, in Babiloniam abducendi. Iuxta illud etiam Iohannis, fugite a cultura idolorum, & illud Geneseos, abijcite Deos alienos, qui in medio uestri sunt & mundamini. Quo fit, ut repudiatis uestris eiusmodi idolis & superstitionibus, non latitantem, aut delitescentem in placentis uestris, ut uos uultis Iesum Christum Dei & Mariæ filium, uerum Deum, & uerum hominem, sed a dextris Dei sedentem, ibique cum ipso Pa-

tre, perpetuo regnantem, inferiora hæc pro
placito gubernantem, Ecclesiam suam sibi
hic & proferentem & seruantem in sæcu-
lum, colam, adorem, uenerer, ac inuocem.
Atq; utinam tandem aliquando, reiectis
his abusibus, nobis ueræ Missæ usus, qui
post tempora Apostolorum, ab ijs ipsis
acceptus, in Græca quidem Ecclesia tem-
pore Basilij, atq; Chrysostomi, in Latina
uero; tempore Ambrosij, Hieronimi, Au-
gustini, ut eorum scripta testantur, obser-
uatus est, nobis restitueretur. Etsi etenim,
ut uidere licet, tunc etiam, Missa, notmen
sacrificij obtinebat, tamen apparet non ob-
scure, eam nihil aliud fuisse, quam gratia-
rum actionem, & cœnam publicam, ubi
in conuentu Ecclesiæ, corpus & sanguis
Domini populo distribuebantur, talem
Missam, inquam, ueri cultus, & ueri sacri-
ficij nomine, ueteres illi doctores nuncu-
pauerunt. Quæ uero postea ad eam tem-
poribus diuersis accesserunt cæremonia,
ut Cœlestini, Cyrilli, Syluestri, Simachiq;
temporibus, eas ut adiaphoras non im-
probandas, ego quoque existimarem, si
ijs abusibus, quibus a tempore Gregorij
Magni

Magni occupata, & plusquam onerata est,
repurgaretur; ab illo quippe primum pri-
uata Missa orta, in eam prophanationem,
eamque idolatriam deducta ac delapsa
sunt, qua maiorem & teteriorem nullam,
nulla unquam ætas, uel uidit, uel uidere e-
tiam potuit.

Ex his Reuerenda Dominatio tua fa-
cile colligere poterit, quæ mea sit sententia
de sacratissima Eucharistia, & de uestris
Pontificijs uenalibus, priuatis missis.

Nunc ad Primatum Romanæ Eccle-
siae transeo, de quo sentire & existimare
pro arbitrio, sine reprehensione, multo
magis conscientia posse quemlibet iu-
dico, præsertim, cum in eo ipso fides no-
stra sit minima obstricta, credamusq; san-
ctam Catholicam Ecclesiam, quæ sanctorum
communio est, non Romanam, non Con-
stantinopolitanam, non Hierosolomitam,
Antiochenamue, aut Alexandrinam, sed
eam, quæ per uniuersum orbem dispersa
est, propterea Catholicam seu uniuersalem,

non

non ad certum locum, certam sedem, certum hominum ordinem, eorumque constitutiones alligatam, sed in sola Petri fide, hoc est Petri confessione, & fundatam & exstructam, quam diuus Paulus, Ephasijs definiens, Ecclesiam dicit esse iustorum, quam Christus adeo dilexit, ut seipsum exponeret pro illa, ut eam sanctificaret, mundatam lauacro aquæ per uerbum, ut exhiberet eam sibi ipsi gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, ut esset sancta, & irreprehensibilis, unde cum unam tantummodo Christi Ecclesiã esse, certum ac manifestum est, quomodo Romanæ Ecclesiæ, primatum aliquis concesserit? Si Christi esse debet. Nam si hoc fit, desinit esse Christi, et profecto, si uerum fateri licet desinit esse pridem, cumque istius adulterini tituli prerogatiua, nomen uerum amittit. Quid enim iusti in illo Babilone esse potest, quid mundi, quid uere gloriosi, quid sine ruga, sine macula, sine reprehensione, in quo, hic, quem uos esse Christi Vicarium dicitis, Papa, detestanda omnium abominatio, sede sancta nefarie occupata, sacrilega audacia, Cathedram Petri deiecit,

ex ea sua erexit, titulum Christi sustulit, no-
men adulterinum subiecit, pro Ecclesia,
Regnum sibi huius mundi usurpauit, ut
esset uere is, de cuius gloria, sordidissima
illa hominum foeces, sectae suae Romanae,
ministratores, uerae Christi Ecclesiae uasta-
tores, ac expugnatores, dici coetus glorio-
sus, sine macula, sine ruga, sineque reprae-
hensione possint. Is ipse profecto, est
uicarius Christi, de quo Daniel praedixit,
Consurget, inquit, Rex impudens fa-
cie, & intelligens propositiones, & robo-
rabitur fortitudo eius, sed non in uiribus
suis, & supra quam credi potest, uniuersa
uastabit. Concluditque & contra Prin-
cipem Principum consurget, & sine ma-
nu conterretur. Is inquam est, de quo
& diuus Paulus, ad Thessalonicenses, ait,
ipsa desolatio, homo peccati, filius perdi-
tionis, qui aduersatur & extollitur supra
omne quod dicitur Deus, aut quod coli-
tur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens
se tanquam sit Deus, uineam domini
extermians ac depascens aper (ut hic
Sauonarola uestri, uiri optimi & christia-
nissimi, quem citra uel ultra annos centum

Vt autem reliqua tandem, quæ mihi
a Reuerenda Dominatione tua, ore quidē,
ut apparet, probō, animo tamen obijciun-
tur inuerecundo profus, breuiter expedi-
am, Sciat me in tota Canonica scriptura,
non inuenire, ulla esse, pro defunctis in-
stituta suffragia, quin uel ex sola parabola
Christi, illud certo certius consequi, ut uir-
gines prudentes, ita quoque omnes nos,
quod nobis in illa uita profuturum sit, in
ista comparare debere, neq; spem aliquam
in sacrificijs ponere, iuxta illud, holocau-
stis non delectaberis. Item Misericor-
diam uolo non sacrificium. Et Cypria-
nus aduersus Demetrium, aperte dicit,

Postquam hinc excessum fuerit, nul-
lus iam Pœnitentiæ, nullus ueniæ locus est,
hic uita, aut amittitur, aut obtinetur.

Quapropter nec Purgatorium, post
istam uitam ullum esse, nec locus, quo nos
hinc abeuntes, purgari oporteat, extat ali-
quis. Duæ quippe tantummodo nobis
sunt propositæ in Euangelio uia, altera
salutis æternæ, damnationis altera.

G ij Qui

Qui enim, inquit Christus, bona ege-
runt, ibunt in uitam aeternam, qui mala, in
aeternam perniciem, & alibi, Qui credit in
filium, non iudicatur, qui non credit, iam
iudicatus est. Vbi igitur hic medius
est locus? ex quo & iudicatum iam semel,
retractata sententia, quae mutari non potest
saluum iri, a talique iudicio liberari, & eum
qui non iudicatur, iudicari tamen nihilo-
minus contingat? Cum & diuus Augusti-
nus, contra Pelagium, expresse dicat.
Quod fides Catholicorum, diuina autho-
ritate credit primum, esse Regnum coelo-
rum, unde non baptizatus excipitur,
Secundum gehennam, ubi omnis Aposta-
ta, uel a Christi fide alienus, supplicia expe-
rietur. Tercium autem, inquit, penitus
ignoramus, imo nec esse in scripturis san-
ctis inuenimus. Ethnica sint ergo oportet,
hac de Purgatorio figmenta, Poeta-
rum fabulae, instituta, decretaque hareti-
corum. Quis enim plura philosopha-
tus est de Purgatorio, quam Plato? quis
copiosius scripsit quam Virgilius? quis
primum ab Ecclesia credendum esse san-
xit, quam is, qui defunctis suffragia con-
stituit,

stituit, Pelagius Pontifex Romanus, &
post illum Gregorius, summæ atque præ-
cipuæ eorum quæ ab illo tempore adhuc
in Christi Ecclesiam truculenter sauiunt,
& pestes, & furia:

De Præbiterorum uero, aut Sacer-
dotum coniugijs, etsi plurima scripturæ
testimonia adferre hic possem, quibus
mea confirmaretur sententia, tamen, quia
mea interest parum, sit maritus aut cœlebs
aliquis, dum caste uiuat, unicum adferam,
quo adulteria, fornicationes, scortatio-
nes, incastus, ceteræque uagæ libidines,
quia omnibus in genere hominibus, uni-
uersaliter prohibentur, probari potest,
quod eam ipsam ob causam, casta, legit-
timaque coniugia, omnibus etiam, ratio-
ne eadem non permittantur tantummodo,
uerum etiam præcipiantur, iuxta illud,
Pauli, Propter uitandas scortationes, ha-
beat unusquisque propriam uxorem.

Maximeque cum etiam præter id, &
ipsius Sextæ uniuersalis Synodi canon
xiiij. quem hic non grauabor ideo subi-
cere, idem prorsus & uelit, & decernat.

G iij Sic

„ Sic enim habet. Quoniam in Romana
„ Ecclesia, in ordine canonum esse cognoui-
„ mus traditum. eos qui ordinandi sunt
„ Diaconi, uel Præbiteri, confiteri, quod
„ non suis iam copulentur uxoribus. Nos
„ antiquum sequentes Canonem, Apostoli-
„ cæ diligentia constitutionis, Sacrorum ui-
„ rorum legales nuptias, a modo ualere uo-
„ lumus, nullo modo, cum uxoribus suis eo-
„ rum connubia dissoluendo. Item, Con-
„ cludens, deinde subiungit Si quis igitur
„ præsumperit, contra Apostolicos Cano-
„ nes, aliquos Præbiterorum & Diacono-
„ rum, priuare contractu & communionem
„ legalis uxoris suæ, deponatur. Similiter,
„ Præbiter aut Diaconus, qui religionis cau-
„ sa, uxorem suam expellit, excommunicat-
„ tur. Si uero in hoc permanserit, depo-
„ natur, Multi hic adduci possent similes
„ Synodorum, Conciliorumque canones,
„ ut Anticyrani, Constantinopolitani, Ni-
„ ceni, Gangrensis, Moguntinensis, Tole-
„ tani, &c. qui non modo non prohibent
„ sacerdotibus legales, & legitimas uxo-
„ res, uerum etiam anathemate percutiunt,
„ officijsque priuant, eos, qui uel tales a con-
„ iugijs

ingis arcere praesumunt, uel ipsi sese ab
eis, superstitione uana ducti, cohibent, aut
remouent. Vnde quis non consequitur,
uestris scortis, uestris cinædis, & id ge-
nus, quas ne cogitatione quidem compre-
hendere potest aliquis, illecebris uestris
omnibus, quibus ipsos etiam Heliogaba-
los, ipsosque Neronos, longe superastis,
anteferenda multo esse, legitima, honesta,
& inuiolata connubia?

De Sacris uero in materna lingua euul-
gandis, sic uelim Reuerenda Dominatio
tua habeat, existimare me, omnes homi-
nes, debere laudem & gloriam Deo, debe-
re inuocationem, debere gratiarum actio-
nes, sed intellecta, ab ipsoque sensu cordis
profecta. Igitur & sermone eo, quem
is, qui hoc praestare Deo uelit, intelligeret.
Quid enim absurdius esse queat, quam
adesse quempiam, cui is sermo incognitus
sit, Latinis, Graecis, aut altera quacumque
lingua celebrandis sacris, in quibus quae
sunt laudes, inuocationes, gratiarum
actiones, cum is etiam praestare Deo
deberet, ac illis cor animumque suum ap-
plicare, intelligeret minime.

Esset

Esset hac mea certe sententia, nihil aliud quam spectatorem agere in scena, in-
tuerique tantummodo templorum magnificentiam, altariorum ornatus, Sacerdotum Presbiterorumque uestes, plusquam phrigias, ordines Processionum, candelarum acies, sacrificulorum histrionicos apud aram saltus, præter hoc, audire Campanarum, Organorum, & tiliarum uarios impulsus, cantorumque lasciuos, & plane Circeos concentus, denique quicquid in uestris Papalibus sacris esse eiusmodi deliriorum solet, id omne solis externis concipere sensibus, nihil intelligere, nihil sentire, cor mutum, surdum, cœcumque gerere.

Egregia sane sunt hæc talia, uestrorum conuenticulorum sacra, in quibus quantum caro uoluptatis accipit, tantum contrahit iacturæ, & detrimenti animus. Ac scire ego quidem cuperem, Quid Apostoli ab ipso statim suæ prædicationis initio, cum annunciandi Euangelij, sacramentorumque seu Sacramentorum, ac sacrificiorum instituendorum causa, in orbem essent uniuersum digressi, Quid inquam illi an id sermone fecerunt hæbreo: num Pe-

trus

trus in Ponto: Andreas & Philippus in
Scithia: Iacobus Hispania: Bartholomeus
India: Thomas A Egipto & A Ethiopia,
num alio illi sermone prædicauerunt, alio
sacra & sacrificia instituerunt, quam qui
apud illas gentes atq; nationes, in usu tunc
fuerat habitus, & certe non alio: Quo fit
ut & ego iudicem ac sentiam, quo uerbi
ministerium sermone, apud quosuis diuer
sos populos annunciat, eodem sacramen
ta & sacrificia debere quoque peragi neces
sario. Qui mos longo post Apostolos
tempore conseruatus, adhunc usque diem,
in Græcorum Ecclesijs habetur in usu, nec
adeo diu est ut unius cuiusdam domini
Apostatici, Apostolici uolebam dicere, sce
lerata impostura, qui primus in Constan
tinopolitana quadam Synodo, exhibuisse
ludicrum hoc affirmatur, Missa latina, ut
contagio quædam pestifera, omnes Occi
dentis Ecclesias, celeriter penetrarit.

Addit uero ihs obiectis R. tua D. plu
ra adhuc alia, quæ ut uerum fatear, nihilo
minus me quam priora offenderunt. Scri
bit etenim secreto me fouere, hos omnes
eiusmodi nebulones, & quicquid fauore

H fidei

fidei, per Regiam Maiestatem decernitur,
ad arte & industria mea, euanescere. Secre-
tisque me hoc agere nuncijs, ut hi ad quos
ocae res pertinet, contrarium exequantur.
in Misisse etiam me Geneuam, seu Basile-
am, qui Calvinum, Laski & Lismaninum,
hæreticos aduocent, & quotquot posset in-
uenire Pseudomagistros adducat, qui con-
tra Catholicam fidem disputent, & Aposto-
licam sedem, quam Antichristi regnum
appellare solitus sim, funditus euertere co-
nentur. Demum quicquid hæreseos, im-
pietatis & perfidiæ in Polonia Regno in-
uenitur, hoc tempore infœlicissimo, totum
id mihi acceptum referri,

Ego autem ita Reuerendæ Domina-
tionis tuæ, de me persuasum ac confirma-
tum uelim, me quemadmodum paulo an-
te iam commemorauit, nullos fouere ne-
bulones eiusmodi, qui obducant ueritati
nebulas, sed qui a uestro primum Anti-
christo, Papa Romano, dehinc a uobis ip-
sis, uestrisque satellitibus, tam purpuratis,
quam uilioribus illis, quorum numerus
nullus est, Stoicis simijs, & quos Corne-
lius Agrippa, catalogo quasi quodam com-
prehendit,

prehendit, Barbigeris, funigeris, restiferis
 Saccogerulis, Loripedibus, lignipedibus,
 nudipedibus, Nigretis, Grisonibus, Alba
 clamidibus, denique quotquot inueniri
 possunt, morionibus, histrionibusque his
 similibus, pestibus uniuersæ Ecclesiæ Chri-
 sti grauissimis, obductas, abstergant ac
 remoueant, uiros probos, pios, Christianos,
 que pietati totos deditos, idque non secre-
 to, sed prorsus palam. His uere & pure
 scripturas canonicas allegantibus, habere
 plus fidei malo, quam Synagoga uestra;
 meris & inexplicabilibus nugis ac figmen-
 tis, nulla scripturæ autoritate suffultis,
 iuxta illud Gersonis, qui dicit, in sacris li-
 teris erudito, autoritatemque catholicam
 proferenti, plus credendum esse, quam
 Generali Concilio, quandoquidem quili-
 bet eruditus posset de Decretis Pontifi-
 cum iudicare, Si Concilio generali, ergo
 plus quam traditionibus, institutionibus
 que uestris, priuata libidine confictis.

Cæterum in fauorem fidei, an aliquid sit
 a Regia M. hoc meo illiusq; tempore per
 sententiam dictum, quia prorsus nescio,
 utrum etiã quo minus exequeretur, per
 me steterit, multo minus scio. H. ñ

Memini etenim me ut primum diuina
gratia, meis ac maiorum meorum me-
ritis, Regiæque suæ Maiestatis beneficen-
tia, in senatum inclyti huius Ducatus, ad-
optatus sum, utque horum officiorum seu
dignitatum, quæ in ista Republica nostra
uel præcipua sunt, administrationi sum præ-
fectus, atque præpositus, nihil aliud magis
cogitasse, nihil magis dedisse operam,
quam ut pro uiri boni Christiani sinceri,
Senatoris que in primis & integerrimi, &
fidelissimi munere, & meam, & Regiæ suæ
Maiestatis conscientiam, tam in ciuili gu-
bernatione, & rerum forensium usu, quam
in fidei, religionisque causa, puram inte-
gram, ac ab omni noxa culpaque uacuantem
& immunem, quantum quidem in me sit
positum, prestarem. Proinde non modo
non impedio, quo minus uera fides & re-
ligio, per Maiestatem Regiam aliquid de-
fensionis & patrociniæ consequatur in hoc
Regno, uerumetiam ut quam maxime
consequatur, rogare, orare, obsecrare, ob-
testari que nunquam desino, non uestra qui-
dem hæc Pontificia, Romana, apostatica,
sed uetus illa, cum ipso humano genere or-

ta, christiana, catholica, apostolica fides & religio, hanc augeri, promoueri, proferri, illam uero, si fieri possit, ipso etiam momento funditus deleri, atque extirpari, & cupio, & Deum optimum Maximum, supplex oro.

Cuius rei causa, quod Reuerenda Dominatio tua, Geneuam, Basileamque, Calaninum, hominem nostra hac ætate, & doctissimum, & celebratissimum, Laskyum, Regni Poloniae Baronem nobilissimum, præterque singularem doctrinæ laudem, magna pietate, & religione ornatum (cui propter præclara maiorum in Rempublicam merita, & ius libertatis patriæ, tutum liberumque est, etiam non uocato, dum libebit uenire), Lismaninumque (qui etiam, quod totam suam ætatem in Regiis ministeriis, honestissime traduxerit, Si iam ut non obscura fama est, in Poloniã rediit, causam non uideo cur libere apud nos in regno libero diuersari non possit) accersendos misisse me, pro comperto exploratoque habeat, fallitur quidem in eo, sed tamen hoc illi certum esse uolo, sic me nunc istorum doctissimorum uirorum ui-

H iij dendorum

dendorꝝ desiderio teneri, ut si scirem me
eos, aut alios etiam ex præcipuis illis qui
sunt in Germania Melanthes, Brentios
posse, in mea postulata aliquomodo per-
trahere, in eo uel præcipue, non seruitoris
tantum mittendi laborem conferendum,
sed etiam omnes opes facultatesque meas,
esse mihi experiendas putarem. Quos quia
R. D. tua, per insignem quandam, mini-
meq; obscuram malitiam, hæreticos appel-
lat, omnium hæreticorum, quos orbis ter-
rarum habet, maxime Hæretica est, falsoq;
mihi id, quod in Regno Polonia hæreseos,
perfidia, impietatis alitur, adscribit & impu-
tat, Cum nihil ibi sit eorꝝ, tam æthnicū, tam
impium, deniq; tam turpe ac tam detestan-
dum, quod ista Romana Babilon, Reg-
num Antichristi, quam tu sedem uocas
Apostolicam, cum maxima multorꝝ Chri-
stianorum clade, non inuexerit, Sed prope
est, ut ego credo, dies Domini, quo scylla
hæc, una cum ista sua tricipiti chimæra in
Principem Principum, tam saeuiter, & tam
truculenter debacchans, sine manibus, ut
inquit Prophæta, conterretur ac corruet.

Ista sunt, Reuerende Domine, quæ
& tua humanitas scire, cognoscereque ex
me penitus postulabat, & ego nisi illa
postulasset, nequaquam alteri cuippiam
priuatim, hac mea, uel defensione, uel cer-
te Confessione Apologetica exhibendam
iudicassem, præsertim cum non domi tan-
tum, hoc est, intra fines Regni & Prouinci-
arum Serenissimi Regis, & domini nostri
cognita perspectaque omnibus esse sciam,
sed & exteris plerisque, ita comperta, ut
nulla de illis probatione confirmationeque
egeant. Quo fit ut etiam magis mihi mi-
rum sit Reuerendam Dominationem tuam,
cui eadem de me prius Augustæ erant cer-
tis quorundam sermonibus relata, nisi uni-
us horæ spacio Varschouæ audiuiisset hic
tempore satis longo, ubi frequenter una
fuius non potuisse scire, cum utique ta-
men ego, nihil tunc ex eis mutaueram,
nihil quod de me illi subductum cuperem
uel simulaueram, uel etiam dissimulaue-
ram, ac ipsis etiam sacris, quibus me de-
missio, deiectoque uultu solere inter-
esse, relatum sibi scribit, cum illa sæpe
eram, ita ut ea omnia, quæ ibi rescit,
certius

certius commodiusque hic illam, & uidere
& audire, denique ex me etiam ipso cog-
noscere potuisse, non immerito putem.

Quam rem non ita accidisse, quod Re-
uerenda Dominatio tua doleat, ut credam
adduci me patior, quod ego doleam, id ue-
ro ipse non mediocriter sentio, atque uti-
nam hoc sic euenisset, ut mutuas tunc no-
bis in ea parte dedissemus operas, illa in
quærendo, ego respondendo, fieri potuisset
fortasse, ut ego quidem ipsa docente, in sen-
tentia confirmarer, ipsa me confitente, ex
suisque allegatis uires & animum sumen-
te, in aliam transcenderet, ac mihi sese, quam
absens fecit æquiores præbens præberet.
Si namque quemadmodum id se fuisse
facturam Reuerenda Dominatio tua præ-
tendit, canonicam scripturam in medium
attulisset, ex qua ego nihil dari eiusmodi
posse existimo, quod non magis pro me,
quam pro ipsa, non minus sit contra me,
quam contra ipsam futurum confidissem
sane, ipsam suis uiribus confectam, ac spi-
ritus diuini potentia & afflatu, quam in illa
pestilenti doctrinæ Papisticæ nebulis den-
sissimis interclusa aura contraxit, contagi-
one

one liberatam, pati potuisse, ut in ipsam ip-
sius Iesu Christi Ecclesiam, eiusque doctri-
nam, ex profundissima illa illorum flue-
ctuum abyssu traduceretur. Quod non
esse nobis fato quodam aduerso, minime-
que ut opinor propicio, concessum, eo eti-
am uehementius doleo, quod intellexi te
uirum summa alioquin humanitate pradi-
tum, quem tantopere expectabamus om-
nes, & in quo tanquam certissimo quodam
asylo, omnes nostras repurgandarum ab
idolatria, in hoc nostro Septemtrione, Ec-
clesiarum Christi spes reposueramus, in-
sensum se prorsus diuersum dedisse, uelle-
que non modo, non repurgare errores pri-
stinos, uerum etiam summa cura, summo-
que studio confirmandos ac stabiliendos
conari. In quo si Reuerenda Domina-
tionis tuae perstat sententia, uereor, (quod
tamen ego, pro mente christiana cuperem
minime,) ne dum hoc maxime contendit,
celeriter corruat, ne dum se posse quali-
bet contra Christum tuto statuere putat, ut
Cerinthus & Arrius, praeter opinionem in
securitate pereat, post istamque uitam, Deo
uindicti iustissimo huius suae impietatis, det

Attende Li-
pomane.

I

poenas,

pœnas, non eas quidem ut illius est opinio
purgatorias, sed gehennas æternas, nullo
modo cessaturas. Non enim, credat mihi,
diu Deus hæc impunita feret, quod quan-
to est certius, tanto etiam illi maiori solici-
tudine & uigilantia præcauendum est, &
quod ipsamet etiam me ut timeam admo-
net, diligenter cogitandum ne non modo
sibi ipsi, sed & alijs quoque pœnas grauissi-
mas accersat. Quod enim horrere se Reue-
renda Dominatio tua uehementer, scribit,
& corporis & animæ, & domus meæ inte-
ritum, hoc ego ne ipsi accidat, horreo quo-
que, ut quæ eum, in quo omnes nos uiuifi-
cari oporteat, Iesum Christum, non modo
non amplectatur, sed prosequatur etiam
studio quo potest maximo. De me au-
tem, cui ita Reuerenda tua humanitas,
ominatur, nihil habeo, quod adeo prædi-
cem, homo sum, nulla non parte, ut infir-
mitati, sic & humanæ quoque conditioni
subiectus, sed tamen, quia in uera Christi
Ecclesia, extra quam nulla salus, nulla ui-
a est, confido, me animæque meam non iri-
scitum, quandoquidem, nulla ut ipse
David

Dauid testatur, damnatio his est, qui in
domo habitant Domini, de quibus & ipse
dominus per Esaiam. Qui portamini in
meo utero, gestamini in mea aluo, inquit,
usque ad senectam ego ipse, & usque ad ca-
nos ego portabo, ego feci, ego feram, &
ego portabo & saluabo uos. Item per Ho-
seam. Ego saluabo uos non in arcu, non
in gladio, non equo, sed in Domino Deo
uestro.

Quomodo igitur ego mihi me-
tuere eiusmodi interitum debeam, qui in
eo coetu sum, cuius custos, defensor & sal-
uator est dominus. Calamitates porro,
arumnas, miserias, quibus Deus Ecclesi-
am suam, propter maiorem sui noticiam,
fidemque & inuocationem excitandam
affligi atque exerceri uult. Si quas ipse per
miserit, ita feram, itaque patiar, non ut
casu aliquo, aut ab homine sed ut ab ipso
Deo, idque non in furore, sed in recto
cius iudicio ortas, neque me propterea ab
ipso, ipsiusque Ecclesia auelli abstrahiue
paciatur, sed quemadmodum nos ad se om-
nes uocat, qui onerati aut afflicti sumus,

I. I. ad

ad ipsum confugiam, ipsius opem, miseri-
 cordiamque implorabo, & cum ipso Da-
 uid clamabo, Miserere mei Deus, confir-
 maboque ac consolabor me eo ipso, quod
 „ dicit. Inuoca me in die tribulationis tuæ, &
 „ eripiam te, & glorificabis me, ad quem
 „ enim respiciam ait, nisi ad miserum, affli-
 „ ctum, contritum spiritu, & trementem ser-
 „ mones meos. Bonus quippe est Domi-
 „ nus, & confortans in tribulatione, & agno-
 scens sperantem in se. His rebus testi-
 monijsque instructum atque confirma-
 tum, non est quod Reuerenda Domina-
 tio tua, uel hortetur, uel etiam speret, quem
 ope & misericordia diuina, nullæ calamita-
 tates, nullæ ærumnæ, nulli aduersi etiam
 presentes casus, auellere a uera Christi Ec-
 clesia & doctrina possint, illum metu eo-
 rum, hisque suis comminationibus non ni-
 si in contrarium, ueris, quæ magis suscep-
 tum cursum excitant, ac corroborant, ali-
 quomodo abstereri atque abstrahi, quin
 hoc sibi de m. polliceatur, potius, nihil tam
 magnum, tam graue, tam arduum, triste,
 aut tam horrendum fore, quod non prius
 sibi libentissime subiturus, quam eam, a
 qua

Audi uere
 heroicam
 promissio-
 nem.

qua ipsa me tanto studio conatur auellere
Iesu Christi agnitam ueritatem delectam,
ac in aliud me, hoc est, Antichristi uestri
Euangelium, transferri patiar. Efficiam
sane cor & spiritum meum confirmante
domino, ut quod me quoque Reuerenda
tua Dominatio monet, ne quoniam parum
admodum, aut prorsus nihil, ut scire se scri-
bit, sacris literis dederim operæ, me ut le-
uem paleam uestre Pharisaicæ, impie do-
ctrinæ uento agitari sinam, cumque eam
ipsam ob causam Doctor esse nequeam, ex
emplo tamen, quantum id ex me fieri po-
terit, proximū doceam. Iuxta illud, Vni
cuique mandatum est de proximo suo.
Item Luceat lux uestra.

Cæterum quod Reuerenda Domina-
tio tua, ex multitudine, maiorique ho-
minum parte Ecclesiam Christi metiens,
miratur, si in eo cætu tantum, cum quo ego
sentire me confiteor, Christus esset, in quæ
angulum Regnum ipsius coarctatum sit,
quandoquidem illi pater, gentes heredita-
tem, & terminos terræ possessionem datu-
rum se promiserit, dominaturum que a ma-

ri usque ad mare a flumine usque ad terminus
nos orbis terrarum, ac omnes præterea
gentes quascunque fecit, ad ipsum uen-
turas, nomenque suum glorificaturas di-
xerit, Hic ego ab illa contra quæsitum
uelim, Si Romana Ecclesia, tantummodo
esset Ecclesia, quæ certis ipsdemque breui-
bus spatijs, circum scripta est, quantus iste
futurus sit Ecclesiæ angulus, & quomodo
supra dicta esse uera possint: aut si nulla
prorsus Romana esset Ecclesia, num pror-
sus nulla in uniuerso mundo extaret Eccle-
sia? Atqui certissimum est, statim ab ip-
sa mundi creatione, cum ipso humani ge-
neris exordio, Deum uoluisse sui notici-
am, in mentibus extare hominum, uolu-
isse se coli, adorari, sibi gratias agi, Pro-
pterea enim ad imaginem suam creauerat
hominem, qui cum propter uiolatum eius
imperium, prima illa dignitate, primaque
illa diuinæ mentis luce, excidisset, non pe-
nitus pessundatus, sed tantummodo hor-
to pulsus, iussus est uitam ærumnosam,
omnibusque miserijs, & calamitatibus
plenam, traducere, in labore & sudore
uictum

uictum querere, posteritatem per quam
Deus in perpetuum glorificaretur, cum
dolore & angustijs proferre, promissioni-
que de uenturo semine, in quo genus hu-
manum erat restituendum, credere. Ergo
& tunc erat Ecclesia, ab unius tantum uiri
atque mulieris consortio, quasi quodam
exiguo surculo, in multas maximas gene-
rationes, tribus, gentes, populos, qui in
eum usque diem, totum terrarum orbem
repleuerunt propagata, eaque non in ipso
stipite, hoc est, Adam, sed in promissionem
quæ Adam facta fuit, & fundata, & ædi-
ficata.

Ita statim ab ipso initio mundi
usque ad ipsius Iesu Christi, domini re-
demptoris & saluatoris nostri aduentum,
semper aliqua Dei fuit Ecclesia, spe pro-
missi seminis, Deum glorificans, & pri-
stinae æternitati, ad quam conditi fuimus
se iri restitutum, credens, Qui coetus ita
credentium non semper ex æquo fuit mag-
nus, sed alias maior, alias minor, Non
enim uniuersa posteritas Adæ, promissio-
ni crediderat, quin & inter ipsos eius filios,

alter

alter malus, alter est reputatus iustus, ita
ut per Mille, DC. LVI. annos propaga-
ta, propterque eius promissionis contem-
ptum, diluuiio penitus & in uniuersum de-
leta, in solo Noach, illiusque familia totius
mundi Ecclesiam reliquerit.

Hinc patet, quam magna tunc fuerit
Ecclesia, & inter quos orbis terrarum ter-
minos conclusa, exigua sane, misera, non
conspicua, proptereaque a reliqua illa mul-
titudine, & contempta & reiecta, Sic cum
Sodoma interitura erat, in sola familia
Loth, manserat Ecclesia, Cum Helias rape-
retur, septem tantum millia hominum, re-
licta fuisse dicit dominus, quæ genua non
curauerant coram Baal, & ea quidem dis-
persa, oculisque minime exposita, ut eti-
am ipse Elias, solum se relictum esse, que-
reretur, Quid uero sub ipsum statim Chri-
sti aduentum, quæ nam Ecclesia fuit? num
illa Pontificum, Scribarum, Phariseorum,
qui promissionem de uenturo Messia, ad
Regni politiæque restaurationem, trans-
ferentes, Regem expectabant, armis & ui-
ribus potentē, qui eos ab Imperio Roma-
norum liberaturus esset, æquisque legibus
in

in pace & tranquillitate reſturus: An non
potius, Zachariæ, Simeonis, Ioseph, Helie
zabethæ, Mariæ, aliorumque similibus, qui
de Christi aduentu, ac eius spiritali Rege
no, unanimiter consentientes, non Pontifi
cum, non Scribarum, Pharizorumue, se
quebantur deliria, sed ipsum Zachariam,
Simeonem, Annam, qui ueram eius do
ctrinæ retinuerant sententiã docentes audie
bant, Iam uero ipsi⁹ etiã Christi tẽpore,
quæ nam, aut qualis Ecclesia fuit, illorum
ne Pontificum, & Seniorum Populi, qui
sedem occupauerant, Prophatias, leges,
ceremonias, Iudicia, in manibus habebant,
Ius & potestatem interpretandi soli obtie
nebant, an uero eorum, qui Christum do
minum mundi, saluatorem suum secuti,
omnia reliquerunt, ipsum docentem cum
reliqua plebe, illaque perexigua audie
bant? Quomodo igitur Reueren
da Dominatio tua, ibi esse Christum
aut Ecclesiam negabit, ubi paucitas homi
num exigua apprahendit, amplectitur
que Euangelium? quomodo ibi affirma
bit, ubi illud ipsum multitudo ingens, &
quidem præcipua, persequitur, ac abomi
natur.

K

natur.

natur. Sed dicet fortasse, sunt igitur ea falsa quæ præ allegaui, de filij Regno, Dei ipsius testimonia? Minime uero, in uniuersum enim orbem terrarum exiit sonus eorum, In uniuerso orbe sunt, qui Deum uera pietate, & religione colunt, sunt qui adorant, inuocant, prædicant, ac ita ut sese per Filium patefecit, glorificantes confitentur, sed si eorum omnium cœtus, quotcumque & ubicumque sunt, ad reliquam hominum multitudinem, inter quos degunt conferantur, exigui sane & pene obtriti sunt, Vnde constitui, ut opinor, oportet. Regnum Christi esse quidem, ut ipse Deus testatur, Regnum inter terminos terræ constitutum, a mari usque ad mare, a flumine usque ad terminos orbis, Sed non tale, quale fuit Cyri, quale Alexandri, quale fuit imperium Augusti, opibus, potentia, rerum successibus florens & conspicuum, quin abstrusum, afflictum, in maximis molestiis, periculisque constitutum, semper periclitans, nonnunquam naufragia faciens, consistens tamen ac permanens ad consummationem usque sæculi, Ergo non est simile cæteris imperiis, Non certe
simile

simile est; Spirituale est, Mundi huius non
est; Sic & ipse Christus testatur. Regnum
inquiens, meum, non est de hoc Mundo. ⁶⁶
Quod uero Reuerenda Dominatio tua, ob
icit. Si tam exiguum esset Regnum Chri
sti, ut illud Germania tantum, & paucula
Regni Poloniae terrulae contineant, frustra
Christum mortuum esse, qui tam paucissi
mos sit sua morte lucratus. Hic ego mihi
iam fatis ostendisse uideor, Regnum Chri
sti in hoc mundo, quod est Ecclesia, non
contineri sola Germania, non Polonia, non
Anglia, denique non uniuersa uestra, quan
tumcumque longe & late patet Romana
Babilone, sed totius mundi terminis. Chri
stum autem omnium causa mortuum esse,
Omnes uelle saluos fieri, Omnes ad se
ex æquo uocare, sed non omnes uenire,
iuxta illud, multi sunt uocati, pauci uero ⁶⁶
electi.

Ergo Ecclesia Christi, quam Reue
renda Dominatio tua, de multitudine ex
istimandam esse iudicat, nihil minus con
stat, quam ipsa multitudine, Si etenim hoc
esset certū & indubitātū eius iudiciū, tum
deniq; uestrae huius prostituta & adulterata

Romanæ, Ecclesiæ purpuratorum mitra-
torumque Sycophantarum turba, non es-
set Ecclesia, sed potius eorum, qui Mahu-
meti religionem professi, totum iam pro-
pmodum orbem terrarum, non perua-
gati solum sunt, sed etiam & occupauerunt
& possederunt, Qui tamen in Christianos,
quocumque sui imperij sunt in loco, mul-
to se nobis æquiores, mitioresque exhi-
bent, ut qui illis, quod uos igne, ferroque
iniuste & nefarie prohibetis, liberam Chri-
sti & Euangelij confessionem, libere per-
mittunt, eosque a ui & iniuria quauis, &
tuentur, & esse immunes uolunt.

Spiritum etiam sanctum infert, ex il-
la ipsa paucitate Reuerenda Dominatio
tua non fuisse in Ecclesia ab hinc amplius,
Mille Quingentis annis. Si uerum est,
quod in Germania, & in paucis aliquot
Poloniæ terrulis Ecclesia sit. Cum tamen
Saluator eum miserit, ut esset nobiscum in
æternum, & doceret nos omnem uerita-
tem, Hic ista quomodo cohæreant non
sane intelligo, nam si ab eo tempore pri-
mum, quo Saluator spiritum sanctum Ec-
clesiæ suæ misit, esse cœpit in Ecclesia, ue-

rum illud erit, quod ante M. Quingentos
& aliquot annos in Ecclesia non fuerit,
quia non erat missus, ex quo illud absur-
dum, consequeretur, posse esse Ecclesiam
Dei, quæ non haberet Spiritum Dei. Præ-
terea illud etiam rationem nostram exce-
dit, neque quomodo illud esse uerum que-
at, facile inuenio. Si in Germania, inquit
Reuerenda tua Dominatio, & in paucis
Poloniæ terrulis Christus est, aut Ecclesia.
Ergo amplius M. D. annis Spiritus san-
ctus in Ecclesia non fuit, quasi uero Spiri-
tus sanctus, ad unum aliquem certum lo-
cum alligatus sit, & cum sit in uno, in alte-
ro esse nequeat, egregia profecto est ista
consequentia. Spiritus sanctus hic est, er-
go ibi non fuit, aut Ecclesia occidentalis,
habet Spiritum sanctum, ergo orientalis
non habet, ridiculum profecto hoc esset,
Nam in uniuersum toti Ecclesiæ missus est
Spiritus sanctus, & ubicumque est, uerum
uerbi ministerium, ibi ut sit necessarium
est. Sed uideo quid uelit Reuerenda Do-
minatio tua, Spiritum sanctum alligat Ec-
clesiæ, Ecclesiam uero sedi Romanæ, &
ordinariæ successioni, ut si dicat, Romæ

tantum est Ecclesia, quia ibi sedes Petri,
ibi ordinaria successio, ibi potior hominum
multitudo est, Spiritus autem sanctus non
potest esse nisi in Ecclesia, ergo Spiritus
sanctus tantum Romæ est. Et per con-
sequens in Germania, Polonia, alijsq; qua
non sunt ex hac uestra Synagoga, Ecclesijs
non est, Quod penitus falsissimum est, Si-
cut enim Ecclesia sedi Romanæ, non est
alligata, Ita etiam Spiritus sanctus alliga-
ri illi nullomodo potest. Quin si conuer-
teretur ita, In Germanorum Ecclesia est spi-
ritus sanctus, Ergo in Romanorum non
est, ualeret optime argumentum hoc, quia
ut album & nigrum, Ita quoque Romana
& Germana Ecclesia, contraria sunt, nimi-
rum Christi hæc, illa Antichristi, non enim
ab Apostolis fundata, sed a Romanis Pon-
tificibus, illorumque collegio fabricata,
non in uerbo Dei, sed in eorundem delirijjs,
figmentis & constitutionibus, ut sunt, Ope-
ra operata, Opera supererogationis, Vo-
ta monastica, Præbiterorum cœlibatus,
Purgatorium, Indulgentiæ, Missa priuata,
Suffragia mortuorum, Peregrinationes,
Iubilei, Bullæ, & cætera his similia, scelera-
tissimi

tiffimi quæstus causa; a caponarijs istis
 Antichristi uicarijs impudenter, petulan-
 terque instituta, quam rem autoritates
 illæ, quibus Reuerenda Dominatio tua
 Epistolam suam claudit, Athanasij Alex-
 andrini Episcopi, & diui Hieronimi co-
 lumnarum Ecclesiæ, satis, non obscure que
 mihi in uobis uidentur arguere. Ille enim,
 eam demum, & non aliam, uerã esse fidem
 affirmat, quam Apostoli, ab ipso Christo
 acceptam, nobis tradiderunt, nulla in re
 immutandam, summaque eademque con-
 stanti religione & colendam & obseruan-
 dam, hic autem eam solam ueram dicit esse
 Christi Ecclesiam, quæ in doctrina Apосто-
 lorum sit fundata, perpetuo duraturam, in
 ea permanendum ac persistendum consu-
 lens. Iam quam cum his istorum docto-
 rum dictis, ex diametro quasi pugnet,
 uestra fides, in uestraq; Ecclesia Ro-
 mana, puto ex superioribus fati patet. Pro-
 inde, ut finem tandẽ scribendi faciam, in re
 præsertim manifesta, ab ulteriori demon-
 stratione supersedeo, hoc unicum certum
 esse R. D. tuæ cupiens, in hoc qui illi ita
 dicitur, abstruso & contempto Ecclesiæ
 Christi

Christi angulo, ad quem per Prophæ-
tam ipse Deus ait, Noli timere pusille grex
malo me cum recte sentientibus, & esse, &
hæreticum dici, quam cum uestre sanctæ (si
dñs placet,) Romanæ, Ecclesiæ Magnifi-
cis & tumentibus titulis, Catholicum &
Apostolicum,

Hæc sunt quæ tuæ Reuerendæ Domi-
nationi immoderata satis, & odiose per-
stringens epistola, me hominem aulicum,
multis alioquin magnis & grauibus Rei-
publicæ curis occupatum, ut ut per furti-
uum licebat ocium, respondere coegit, Qui
bus si illi non satisfactum est, existimet, me
non ideo scripsisse, ut satis facerem, Cate-
chumentum enim me, non Doctorem pro-
fiteor, sed ut quæ mea est sententia in religi-
one, & quibus nitatur scripturæ fundamen-
tis, breuissime explicarem. Sunt autem,
quantum ipsi mihi cor meum perspectum
& exploratum est, a candido, sincero, pla-
neque Christiano profecta animo, quæ
Dominationi tuæ Reuerendæ, uel propter
hoc etiam libentius, liberiusque explican-
da iudicaui, ut quoniam religionis emen-
dandæ causa ad nos huc uenerit, horrendos
hos

hos abusus diligenter meditetur, animo
que recollecto sese in illud, quod adeo per
sequitur Euangelium Christi, propagan-
dum conferat. Nam si Reuerenda tua
Dominatio, quod ut credam, me illius
epistola urget animo, pristinos errores,
abususque confirmandi, huc uenit, cupio
illi de more Christiano, ut resipiscat, in
hocque se claro ac manifesto Dei uerbo ad
duci patiat, quo cum Christo sit, ac
quemadmodum ipse uult cum eo colligat.
Sin autem uerbo æterni Dei, domino Iesu
Christo, Spirituique sancto, mentes huma-
nas illuminanti, ac mundum de peccato,
iusticia & iudicio arguenti, nullus apud ip-
sam locus est, opto, ut quemadmodum
Paulus christianos persecuturus Dama-
scum proficiscens, prohibitus ac conuersus
est, Ita quoque et illa, insigni aliquo exter-
no signo, ab instituto arceatur, in partes
Christi Ecclesiæ concedat, domumque ex
uto hic domestica superstitionis fermento
& noua Christi induta iustitia, foelix & in-
columis redeat. Id ut Reuerendæ Do-
minationi tuæ cupiam, cum dilectio Chri-
stiana, tum uero etas, professio, humanis

L tas,

tas, doctrina, denique munus, quo nunc
apud nos fungitur, me uehementer mo-
uent, quibus alijsque præter hoc non obscu-
ris uirtutibus, ita illam hic plurimis eius
loci hominibus antecellere conspicio, ut
non immerito, si amor Christi, Euange-
lijque splendor accederet, summa atque
præcipua omnium uirtutum omniumque
actionum condimenta, posse illam pro ex-
emplo cæteris poni putem. Quod enim
Reuerenda Dominatio tua mihi ut Saladi-
no, ad mearum uirtutum cumulum nihil,
si quam, ut ait, persequor fidem catholi-
cam, amplexus sim, de futuro scribit, id
ego quoniam mihi non deest, illi ipsi de-
esse plane existimo. Video namque, licet
Reuerenda Dominatio tua, de Christi no-
mine, nomen quoque Christiani per Bap-
tismum sortita referat, si ad illius uita, mo-
resque Saladini, qui alioquin Princeps erat,
& præstantissimus, & multis maximis uir-
tutibus clarus, uita moresque conferantur,
nihilò ipsam plus illo habere, quàm nomen.
Virtutes quippe R. D. tuæ, sint quantum
uis excellentissimæ, tamen quia non ex ipsa
Christi fide, sed ex Romana superstitione,
quæ

quæ illis meritum iusticiæ attribuit, profici-
ciscuntur, non magis sunt, quam Saladini,
hoc est, ciuiles, non Christianæ. Quicquid
enim ex fide non est, peccatum est, Si pecca-
tum, ergo non uirtus, propterea dictum est
illi nihil defuisse ad uirtutem, nisi quod chri-
stianus non erat. Cum tamen huius ipsius
Principis, summa animi fortitudo, & mo-
deratio, qua rerum humanarum incertam
ac instabilem fortunam ita tulit, ut etiam
moriturus sibi funerique suo, non quæ stir-
pis, generisue celebritatem, Imperij magni-
tudinem, Regnorum opulentiam, uictori-
arum successus, denique triumphorum splen-
dorem & magnificentiam referent, insigni-
a, uexilla, uasa, uestes, arma, trophæa, & id
genus reliqua uirtutis ac foelicitatis suæ il-
lustria ornamenta, uestræ Romanæ auari-
ciæ certissima aucupia, sed quæ suam istarum
omnium rerum despicientiam, testaretur,
uitæque humanæ miseram, ærumnosam ac
calamitosam conditionem, ad ultimum in
tam pulcherrimo Dei opificio, tam foedi-
ssime intereuntem, notaret, lineam tunicam,
preferri mandauit, præcone uociferante,
hic

hic, inquit est ille Saladinus, Dominus
Asiæ, qui ex tanta imperij, Regnorumque
opulentia & amplitudine, nihil aliud, nisi
lineam hanc uestem secum asportat, cum
tamen, inquam, illius hæc fortitudo, & mo-
deratio animi, si ex sensu & humana rati-
one, æstimaretur, nihil aliud quam pulcher-
rima, eademque præstantissima uirtus sit.

Has igitur ego uirtutes, Reuerende
Domine, ut iam prætuli, cuperem tibi esse
christianas, uera fide, uero Christi amore,
uero pietatis, religionisque studio ornatas
quibus si hoc lucis, splendorisque adhibe-
re uolueris, non Saladinum tantummodo
huiusue ætatis nostræ tibi similes quam
plurimos, sed præscos etiam illos, Socrates
Platones, Aristoteles, Catones, Fabios,
Cicerones, quorum adhuc illustrissima ex-
tant uirtutum monumenta, longe supera-
bis. Quibus omnibus, quanto magis
Dei, eiusque uoluntatis, cognitione præ-
stas, tanto magis turpe est, te ab illis uirtu-
tibus uinci.

Sed hic mihi uenit in mentem, quod
ut credam, adduci quidem plane non pos-
sum, ut tamen commonefaciam ac quo-
dammodo

dammodo liberius perstringam, libertas
tuæ Reuerendæ Dominationis, qua in me
admonendo, uel potius exagitando usa est,
effecit, nimirum ipsam hic apud plerosque
optimos & grauissimos uiros, de se fecisse
fidem. Existimare se nulla alia commo-
diore compendiosioreque uia posse Sa-
cram ac Serenissimam Maiestatem Regi-
am, hos nouos, istis in prouincijs, nuper
exortos de Religione motus sopire atque
supprimere, quam si consilium suum, quod
his Sacris & Serenissimis Imperatoriæ,
Regiæque Romanorum Maiestatibus
Principibus Sanctissimis ac Sapiëntissi-
mis, post bellum proximum Germani-
cum, dedisset, quod tamen illi propter
summam eius impietatem spreuerant ac
repudiauerant, exequeretur, Si scilicet ut
tunc Iohannem Fridericum Ducem Saxo-
niæ, Imperijque Electorem, & Philip-
pum Landgrauium Hassiæ, Principes præ-
ter summum pietatis studium, peculiari
etiam profusque rara quadam perseueran-
tia, laudatissimos, ut illius hærescos, quæ
præbuisse causam his tumultib⁹ uidebatur
summa & præcipua capita, afficiendos esse

supplicio censuisset, Regia etiam Maiestas
primos in hoc Regno, hisq; in prouincijs,
prædicati Euangelij, quod illi hæresis dici-
tur, authores, atque promotores, plecten-
dos decerneret. Hac sola & quidem unica
ratione fieri posse, ut omnibus intestinis
malis, ac motibus, quorum exordia in
ipsis iam, quod aiunt foribus, conspiceren-
tur, occasio, materiesque omnis præripere-
tur, utque ipsa Respublica in pristino suo
flore, pristinaque pace, tranquillitate, ac in-
tegritate conseruaretur, sic tumultibus
bellisque Germanicis potuisse iam pridem
Casaream Maiestatem imposuisse finem,
sibi que ad res alias præclare agendas, &
ocium, & quietem fecisse, quod quia tunc
suadente Reuerenda tua Dominatione præ-
termissum est, plena esse ibi adhuc factio-
nibus omnia, omnia & odij estuare, &
mutuis armis, magis magisque perstre-
pere, Proinde hoc etiam Sacræ Regiæ Ma-
iestati pertimescendum uehementer esse,
& ut ne eueniat, modo quo præfatum est,
impetum hunc primum, qui ut plurimum
accerrimus est, celeriter reprimendum, ac
excuciendum arbitrari. Id inquam ego
Reuerende

Reuerende Domine, ut credam adduci
quidem non possum, propter uirtutis,
quam hominibus nostris mihi que de te fe-
cisti, non uulgarem opinionem. Sed si ue-
rum est, ut quorundam est non obscura
assertio, malum certe, turpe, impium,
crudelē, actyrannicum est, neque ullo mo-
do cum ueris uirtutibus, quas esse tibi chri-
stianas cupiebam, consistere potest. Quid
enim obsecro magis impium, magis tru-
culentum, magis a uera Christi religione
alienum est, quam mentes humanas, quæ
alioquin in actionibus suis, liberrimæ sunt,
uelle ac conari a uera pietate, uera Dei no-
ticia, uero amore, timore, inuocatione,
alijsque Christianis motibus per tyranni-
dem arcere, atque reprimere, cum ne ini-
pios quidem uarijsque & insignibus scan-
dalis abnoxios, ac de ipsa uia ueritatis,
non mediocriter longe abeuntes, ipse Chri-
stus, dominus & Doctor noster, exciden-
dos, extirpandosue esse, quin ad ipsam eti-
am messem ferendos atque conseruandos
uoluerit. Sinite, inquiens, utraq; crescere
usq; ad messem. Idq; ut ibidē manifestum
est, ne cum tribulis, ipsiq; zizanijs, triticū
etiam cuelleratur.

Hinc quatin eiusmodi hoc consilium, si
tamen datum est, cum Christi & Aposto-
lorum doctrina conueniat, qui non uidet,
sit oportet talpa. Vult Christus ferri Ziza-
nia, ne eradicetur triticum. Vos ut uestra
maneant Zizania, eradicandum esse peni-
tus triticum censetis. Vult item Christus
errantes per uerbi ministerium, in spiritu
lenitatis, in uiam ueritatis reduci. Vos in
ipsa ueritate, luceque ambulantes, in uestro
rum mendaciorum tenebras, uestris Bulis,
uestris Decretis, uestris denique iudicijs,
impie, sæuiter, ac nefarie trahitis. Chri-
stus uult uerbo coherceri, puniri que erran-
tes. Vos id cum uobis toto erretur cœlo,
ui efficitis externa. Apostoli mentientes
Spiritu sancto, uerbo occidunt, uos spiri-
tui sancto, ipsique ueritati testimonium
perhibentes, igni, ferro, laqueo, occiditis.
Et ubi (ne quid uestræ sceleratæ tyrannidi
desit) ui non licet aperta, uenena in præsi-
dium summitis, ut mihi est testimonio.
Henricus Septimus Imperator Roma-
nus Florentiæ, ueneno Eucharistiæ illito,
per uestrum sacrilegum ministerium, scele-
ratissime necatus.

An uero hæc non extrema impietas
non summa omnibusque Diris deuouen-
da est tyrannis : quod cum ne in errantes
quidem, seu ut uos uultis hæreticos uobis
liceat. Id uos in ueros piosque Christia-
nos, quibus esse adminiculo debuistis, in-
clementer usurpare, Sed quia istis exor-
dijis, istis que artibus, imperium, tyrannis-
que isthæc uestra in eam, qua nunc est mag-
nitudinem excreuit, non uideri mirum de-
bet, quemadmodum ipse quoque miror,
minime, cum uos hjsdem stratagematibus
& conseruare, & retinere conari. Sic opes,
sic Maiestas, sic Sanctitates uestrorum
Romanorum Pseudochristorum auctæ
sunt. Atque hæc ego, hic quidem pro
meo candore, meaque erga Reuerendam
tuam Dominationem Christiana prorsus
beneuolentia, subijcienda, breuibus putau-
i ut si uera sunt, quæ hic de ipsa, ita ut prætu-
li sparsa sunt, ab hjs ipsis desinat, neque ex-
istimet, tam impium consilium, quod sum-
mi atque præcipui orbis christiani Monar-
chæ & gubernatores, reiciendum indicaue-
runt. Sacram hanc Maiestatem Regiam
beneuolentia, non tyrannide dominantem

M sequuturam

sequituram aliquomodo esse. Sin falsa sunt, quod ego sane uehementer cupio, ut falsa esse credantur, omni cura, studio, diligentia, omni denique labore, efficiat, opinionemque hanc ita de se apud plerosque conceptam, quantum potest tollat. Quod fiet uel facillime, si Reuerenda tua Dominatio dederit operam, pro munere suo, ut non expectato œcumenico, generaliue Concilio, non expectata Pontificis authoritate, non Præsulum, Canonico- rum, reliquiuue cleri uoluntatibus & assensu ipsa Maiestas Regia conuentum indicat Nationalem, liberum, quo hæ religionis controuersia, non sine maximo, ut iam uidere licet, metu, periculi, excitata aliqua iusta & tolerabili ratione, dum Generale Concilium perficitur & componantur & determinantur. Proponaturque aliqua certa administrandarum his in Prouincijs Ecclesiarum, norma & ordinatio. Hoc ut ita sit, pietas primum religioque postulat, expetit Patria, exigit Respublica & communis tranquillitas, denique quod etiam non postremum est, munus, officiumque flagitat

flagitat Regium, iuxta illud, Et nunc Re-
ges intelligite, erudimini qui iudicatis ter-
ram, amplectimini filium, ne quando
irascatur dominus & pereatis de uia iusta,
& illud, Attollite portas Principes uestras
& eleuamini porta saculi, & introibit Rex
gloriae, Vult quippe Deus Ecclesiae suae cu-
ram, uerbique sui ministerium, non in so-
lis consistere Pontificibus, aut Episcopis,
sed etiam per Reges atque Principes, &
propagari & conseruari, secundum illud
Esaiae, Erunt Reges nutricij tui, & Re-
ginae nutrices tuae, quomodo uero nutri-
ent, quomodo conseruabunt, aut tuebun-
tur, si non dederint operam, tuendae atque
conseruandae in Ecclesia doctrinae Euan-
gelij, quod summum atque praecipuum
illius nutrimentum est. Propter hoc in
Regno Israhelitico, Rex in folio residens,
iubetur exemplar legis accipere a Sacer-
dotibus Leuiticae tribus, illudque & ha-
bere secum & omnibus uita suae diebus
legere, ut discat timere dominum De-
um suum, & custodire uerba & cere-
monias eius, in lege praecipuas.

M ij Sic

Sic Iolaphat sic Ioas, sic Ezechias, & plerique alij præstantissimi Reges fecerunt. Non solum librum legis Domini circumferre per multas Iudæ urbes, populumque ex eo docere, & erudire iusserunt. sed etiam congregatis populis, Synodos conuentusque fecerunt, multaque in eis ad conseruandum Ecclesiæ ministerium, necessaria constituerunt. Quin & ipsæ quoque Principales œcumenicæ quatuor Synodus, quæ nunc in Ecclesia extant, non Pontificum autoritate, quod Reuerendam tuam Dominationem melius quam me scire puto, sed Regum, Imperatorumque decretis conuocatae sunt, ut Constantini, Theodosij, Valentiani, atque Martiani. Horum exemplo si Regia Maiestas, non expectato, ut iam commemoravi generali Concilio, pro munere officioque suo, Synodum in prouincijs suis indiceret Nationalem, facilius motus hos religionis, qui uniuerso suo imperio periculum minitantur, eo modo componeret, quam si ex more uestro Romano tuæque Reuerendæ Dominat. ut nonnulli opinantur

uantur sententia, in tyrannidem se, & sup-
plicia conuerteret, atque ut tandem
hoc eo etiam libentius Sacra Regia Maie-
stas faciat, danda est Reuerendæ tuæ Do-
minationi (quod ego ipsam, per nomen
Dei uiui, perque pietatem & religionem
christianam, & oro & obtestor) omnis
opera, sic fiet, ut & istam de se sparsam opi-
nionem, tollat penitus, & Ecclesiæ Chri-
sti hoc in Regno & in his terris conlulat
optime, eamque laudem, hinc secum au-
ferat, quod se consulente, pax nobis &
tranquillitas, denique ipsa etiam Respub-
lica restituta sit.

Quod reliquum est, rogo si forte pro-
lixius, aut minus placide quam illa cupie-
bat respondi, ut id sibi potius quam mihi
imputet, existimetque me, amplitudine
illius obiectionum, quas uix, integri tracta-
tus singulas caperent prouocatum atque
impulsum, fecisse, ut epistolæ rationem
quodam modo excederem. Porro diuina
quodam ordinatione accidit, ut cum uide-
ri possem serius ad literas Reuerendæ Do-
minationis tuæ respondisse, hæc Synodus

M iñ uestri

uestri ordinis hominū intercesserit, quam
ubi epistola mea, ut nihil sane dubito, anti-
cipauerit, sat opportunum tempus mit-
tendæ illi aduenisse quisque fatebitur. Nam
ut ex ea tunc meam de religione, & his
quæ a Reuerenda Dominatione tua ob-
iecta fuerunt sententiam, satis commode
Reuerenda Dominatio tua intelliget,
ita patribus istis amplissimis, qui illuc ex
tota Serenissimi Regis nostri ditione tanta
frequentia confluunt, id ipsum commo-
dissime & opportunissime monstrare po-
terit, ut & illi uideant, iudicent, meque ut
par est doceant, an non recte, & secun-
dum sacrarum scripturarum normam,
atque adeo Catholicæ illius primitiuae Ec-
clesiæ sensum, hæc omnia a me scribantur.
Optarim autem ut Patres illi in hac Syno-
do congregati, modis omnibus dent ope-
ram, ut uetus illa uere Christiana atque
necessaria, in his nostris regionibus Eccle-
siarum instituaturs reformatio, & hæc præ-
sens prophana, Deoque in uisa, fidei, ue-
terum sacrorum, & honestæ disciplinæ de-
formatio, e medio tollatur, id uero ut fiat,
Reue-

Reuerenda Dominationis tuæ consilio &
auctoritate, pro eo quod præfert officio,
precor itidem illi a Deo Patre misericor-
diarum, per gratiam Spiritus sancti eam
mentem dari, ut positis affectibus, solius
Christi gloriam, & afflictæ eius Ecclesiæ
salutem quærat, ab eiusmodi uero practi-
cis absteineat, qualibus non ita pridem Iu-
dæi Sochacouæ cum magna omnium qui
recte sentiunt admiratione & stupore ex-
usti fuere, sed manifestæ & ipsa luce clari-
ori ueritati cedens, eo omnia consilia &
deliberationes dirigat, ut regnum Dei in
terris floreat, & quam latissime propage-
tur, ut ita sit nomen eius benedictum, qui
solus uiuit & regnat in perpetuas æternita-
tes. Datum Vilnæ die Prima Septembris,
Anno a Virgineo partu I 5 5 6.

R. D. T. addictissimus.

Nicolaus Radziuil
manu propria sct.

Reuerend° Domino Aloisio Lipomano, Episcopo
Veronensi, Pauli III. Romani Pontificis in Polo-
nia Legato, Domino obseruandissimo,

EVSTATHIVS
THEOPHILVS CAN-
DIDO ET CHRISTIA-
NO LECTORI. S.

Asilius ille magnus, optime
lector, scriptis prodidit, &
testatum reliquit, eum fuisse
Ecclesiae sui temporis statum, ut quo quis-
que tunc rabie, audacia & impudentia an-
tecelleret, ille honore & munere Episcopi,
dignus existimaretur. Huius rei Aloysius
Lipomanus Episcopus Veronensis, Basi-
licorum Romanorum legatus, & mo-
lossus, sagax quidem, sed parum prudens
& cautus, clarum documentum nuper de-
dit. Quanta enim rabie insaniat, & quan-
to fastu & arrogantia turgeat, ex epistola
illius facile potuisti cognoscere, Nam ut
operam suam bestiae occidentis totique
eius uncto & raso satellitio, probaret, ausus
est stringere calamum in Illustrissimum
Dominum Nicolaum Radiumilum Ducem
in Niesuiesz & Olika Palatinum Vilnen-
sem,

sem, principem autoritate summa, & pie-
tate celebrem, rebusque omnibus orna-
tissimum, quo eum rodere & uellicare odi-
osius non ueretur, idque insistens uestigijs
& exemplis suorum Papatum, quos olim
summorum & laudatissimorum Cæsarum
humi stratorum colla calcare nihil puduit.
Adde hoc quoque quod hic ut nomini suo
uere Lipomanico per omnia responderet,
hippitudines & manias, quibus laborat in
epistola prodit, & ex cisternis ac cœno-
commentorum humanorum, multa plau-
stra mendationum ad ornandam suam cau-
sam congerit, ac inuehit, sed uides procul-
dubio eum hic nihil aliud agere & profice-
re quam tonitruum, crepitum opponere, Illus-
trissimus enim D. Palatinus Vuilnensis
magno animi & ingenij robore & scriptu-
rarum ex medijs biblij ac ex uiuis fontibus
erutarum ubertate & autoritate, tam
imbelles senecionis flatus, ita dispellit
dissicit & prosternit, ut facile diuinem hoc
ipsum scriptum Lipomano & omnibus
alijs meretricis septem collium ministris,
perpetuam Lipothimiam esse allaturum,
Porro ut Illustrissimus D. Palatinus Chri-

Etiam Principis munus & officium neutrum
quam prætermisisse uideatur, & nihil inten-
tatum relinquat, exhibet hic quoque Li-
pomano contra Lippitudines & manias
ex scripturis pharmaca perquam saluber-
rimum. Sed Pharaos remedia respuit, &
Babilon curari non uult, derelinquendam
igitur putat, quandoquidem illa suo impe-
tu facile concidet & ruet, iam enim ante
ruinam attollit cristas & spiritus. Quis-
quis igitur es optime lector, tuum erit ut
tecum gaudeas & hanc felicitatem omni-
bus Christum uere professis gratuleris, ac
subinde Deo gratias agas, qui tibi tales
principes quorum præcipuum studium
est, ut regi gloriæ portæ pateant, & qui
magna alacritate filium exosculantur, ex-
citare non dedignatur, Ardentissimis eti-
am uotis opta & præcare, ut huic similes
plures principes habeamus, hic uero in
negotio quod cœpit, quod hætenus facit,
singulari constantia & perseverantia per-
gat, & meretricem inter duo maria se-
dentem contra principem principum se
extollentem, & blasphemias in Deum
euomentem

euomentem, sine manu, spiritu oris Do-
 mini conterat & conficiat, Denique bo-
 nam militiam militet, fidelemque se usque
 ad extremum uitæ præstet, ut olim corò-
 nam uitæ accipiat. Hunc inquam op-
 timum & ualde pium principem, sponte
 sua currentem & nihil tergiversantem, sed
 in certamine pulcherrimo cœlestis patris
 ac regis uia præeuntem, omnes summi ac
 infimi, Nicodemitæ, neutrarumque parti-
 um & medijs homines assequi studeant, &
 si quid antea dissimularunt, & alicubi hæ-
 serunt, nunc talem Ducem nacti in lucem
 aspectumque prodeant, & potio-
 rem ducentes gloriam Dei beneuo-
 lentia & fauore hominum coram Regi-
 bus & satrapis Christum etiam si Papa
 cum suis iuratis rumpatur, profiteantur,
 iam enim sunt egregiam occasionem rei
 optimæ gerendæ & perficiendæ consequuti
 ne habent quod amplius obtendant & præ-
 texant. Par est quoque & communis causa
 ac ipsa pietas postulat ut tu Germania quæ
 prima ad Antichristum opprimendum

N ij signa

signa intulisti, & Christo hospitium præ-
buiſti, tantæ celebritatis Principem ſocia
arma tecum iungentem, atque per Polo-
niam & Lituaniam contra eundem Chri-
ſti aduerſarium bellum circumferentem
iamque gladium uerbi dei ſtringentem, &
Eccleſiam Domini longe lateque propa-
gantem, ubi occaſio & res tulerint opera,
conſilio, & patrocinioproſequaris, totum
que hoc negotium ueris precibus & gemit-
tibus apud Deum prouehas, quod te
ultra eſſe facturam plane confi-
do. Vale atque animo forti

& intrepido ſolus, &

cum alijs, pro

ſactis pugna.

REVERENDIS-
SIMO IN CHRISTO PA-
TRI AC DOMINO, D. PETRO

Paulo Vergerio, olim Episcopo Ius-
tinopolitano & Pontificum Roma-
norum Legato, nunc uero Christi exulti,
patrono & amico suo in maioribus
colendo. Iohannes Aurifaber
Ecclesiarum Prutenica-
rum in Sambia Sue-
perattendens.

S. D.

RATIAS AGO DEO
æterno Patri Domini no-
stri Iesu Christi, qui lucem
Euangelij sui subinde latius spargit, multo-
rumque mentes ad illam serio amplecten-
dam exuscitat. Quemadmodum & in am-
plissimo Poloniae Regno illa nunc magis
magisque oriri, radiosque suos exerere in-
cipit. Adeo ut multi omnium ordinum
boni & præstantes uiri, conatus suos eo di-
rigant, quo tandem aliquando explosa
omnibus e templis, hominumque pecto-
ribus

ribus superstitione & idolomania papistica, Vera in eius locum doctrina Euangelij restitua- tur & succedat. Talia cum saepe hoc tempore, quo in Prussia uersor, ab homini- bus fide dignis commemorari cum magna animi uoluptate audiuerim, memini inter illos, quorum praeter ceteris eximia erga tam sacrosanctum institutum uoluntas est, no- minatum & praedicatum mihi esse Illustri- ssimum Principem D. Nicolaum Radi- uilum Ducem Olicae ac Niesuis in Lituania, Palatinumque Vilnensem. Vnde ex eo iam tempore & honorifice sentire coepi de hoc tali fautore & nutritio Ecclesiae Litu- uanicae atque Polonicae, & Deum, ut illum in hoc sancto proposito confirmaret & proueheret, precatus sum. At uero nunc, postquam istam eius epistolam, qua Lipo- mano Pontificis Legato respondet, legi, Deus bone, quam multiplice admiratione adfectus sum? Quem zelum, quam in con- fitenda ueritate ingenuitatem & alacrita- tem, quantam doctrinae caelestis intelligen- tiam, quantum denique uindictanda gloria Dei, extirpandique impij Papatus studi- um & ardorem, hic mihi animaduerte re- uisus

Julius sum? Fateor ingenue, me antea ta-
lia nec cogitasse, nec audiuisse de eo, sed
hic omnia fere mea opinione, aliorumque
relatione,prehendisse maiora. Quo
magis etiam lator nunc, tum propter Dei
gloriam, tum propter totius Ecclesia
(non tantum huius Lituanicæ atque Po-
lonicæ) utilitatem, primum quod Deus
dona in hunc Principem, tot & tanta con-
tulit, deinde quod illa ipsa nobis quoque
multisque alijs innotescere, tali adeo occa-
sione, uoluit. Nam & exempla hæc ad ali-
os erudiendos atque excitandos, confir-
mandosque, efficacissima sunt, & occasio
presentis negocij talis est, ut in illa etiam
singulare quoddam Dei consilium, quo
& dona hæc nobis patefacere, & hostem
suum Antichristum pudefacere uoluerit,
agnoscere atque admirari liceat. Nimi-
rum, cognouerat Pontifex Romanus,
in Polonia hoc agi, ut nationale concili-
um cogeretur, in quo de repurganda do-
ctrina, deque tollendis abusibus, delibe-
rationes essent. Id ille pro sua in Ec-
clesiam Dei tyrannide nullo modo sibi
ferendum ratus, mittit ad Serenissimum
Poloniæ

Polonia Regem istum suum ueteranum
wapasá-lu, qui consilia illa impediatur, quan-
tumque possit Regnum Polonia in offi-
cio, obedientiaque sedis Apostaticæ reti-
neat. Interea bonus iste Lippomannus, ad
modum in hac re lippiens, seu cæcutiens
uerius, ea prorsus agit, quæ non possunt
non summo esse exitio & dedecori Papa-
tui in hoc Regno, & e contra magno tum
ornamento, tum solatio Ecclesiæ Dei, ad
quam persequendam ille aduenerat. Nem-
pe cum is non stulte quidem intelligeret in
uno hoc D. Radiulo per multum mo-
menti esse, istum præ cæteris adoritur, Sed
ita adoritur, ut non tantum suam turpitu-
dinem & cæcitatem insigniter prodat, ue-
rum etiã Principi isti edendæ huius pulch-
errimæ & luculentissimæ confessionis, quã
non modo nunc late spargi, plurimisque
communicari, sed & ad posteros propa-
gari, ingens operæ precium est, magnam
causam occasionemque præbeat. Ista uere
Dei sunt opera. Qui ita nouit sapientes hu-
ius mundi in astutia sua comprehendere, &
suos e tentationibus eripere, mirabiliterq;
consolari, & erigere. Is itaque ueris ge-
mitibus

mitibus orandus est, ut isto modo Ecclesi-
am suam in hac mundi confusione deinceps
quoque tueri ac fouere, Antichristum
autem spiritu oris sui magis magisque con-
ficere pergat. Quemadmodum nunc quis-
dem insigniter facit, non modo per humi-
les & spreto quosdam coram mundo (qua-
les fere sunt qui in publico ministerio uer-
bi Dei uersantur) sed & per Principes, &
quidem tales, qui tot alijs donis ac uirtu-
tibus, tum uero & in rempublicam meri-
tis insignes ac praeiustres sunt, Ut omnino
infinitam hominum multitudinem illo-
rum exemplo, testimonioque & iudicio,
moueri atque excitari oporteat.

Neque tamen ista eo a me dicuntur,
quasi in hoc omnia sita esse putem, ut scili-
cet Euangelium tales, tamque potentes &
nobiles in mundo adsertores habeat. Qua-
sique Euangelio non etiam sine his, imo
uero ijs omnibus repugnantibus, sua dig-
nitas & maiestas constet. Sed quod & ista
Dei beneficia, cum dantur, merito agnos-
cenda & praedicanda sunt. Tum uero quod
in hoc exemplo, etiam illud p̄is mentibus

○ intueri

intueri & considerare gratum esse existis-
mo, quod hi ipsi potentes & nobiles in
mundo, quando bellum cum Antichristo
gerunt, non tam opibus atque armis suis
mundanis illum inuadunt atque feriunt,
quam spiritu oris diuini, quo Antichri-
stum terrendum, interficiendumque Pro-
phetæ & Apostoli prædixerunt. Vtque in
præsentia ad talem pugnam Principi isti
eo maior causa & occasio esset, prodit Li-
pomanus in medium, principemque ma-
ledico & blasphemio scripto laceffit. Vi-
res deinde suas ostentat, & quid tum
blanditijs tum uero & obiurgando, terri-
tandoque possit, experitur. Ac sibi forsân
in his mire placet, Cum tamen nil nisi uul-
gatissima illa, de Ecclesia & fide Catholica,
de uetustate & amplitudine regni Pontifi-
cîj, & e contra de doctrinæ Euangelij no-
uitate (si dis placet) deque paucitate &
imbecillitate amplectentium illam, in me-
dium proferat, & in cuculi modum de-
cantet. Quæ ut imperitum uulgus non
nihil territant & fascinant, ita cæteris pe-
ritioribus, & in doctrina ueræ Ecclesiæ
Catho-

Catholica exercitationibus, nugæ mera
sunt. Vt mirum sit, illos non pudore
aliquo inhiberi, quo minus tam protri-
ta & profligata, explosaque iam dudum
terriculamenta & figmenta, etiam nunc in
tanta Euangelij luce proferre, aut cuiquam
obijcere audeant. Sed ita nimirum oportet
Antichristum cum summa impietate,
extremam quoque impudentiam coniun-
gere, iuxta scripturam. Palatinus itaq;
Vilnensis ita petulanter a Legato prouo-
catus & laceffitus, ne uideatur uel ^{ἐπίστασις}
esse, uel alioqui confessionem illam glori-
sam filij Dei coram hominibus, coram-
que generatione ista mala & adultera de-
fugere, prompte animoseque cum eo con-
greditur, prout epistola hæc illius abunde
testatur.

In qua dum obiectiones & calum-
nias aduersarij refutat ac diluit, suamque
sententiam recitat ac confirmat, manife-
ste se aggregat ad ueram Dei Ecclesiam, in
qua uox Euangelij incorrupta sonat. A sy-
nagoga autem Papistica, expressimis uer-
bis se separat, eiusque errores, imposturas,
O ij idolaz

idolatrias & blasphemias disertissime reijcit ac damnat. Hoc nimirum illud erat, cuius eliciendi causa Lipomanum ita impudenter insultare isti Principi Ecclesiæq; Dei oportuit. Quo uidelicet extaret aliquod memorabile piæ & ingenuæ confessionis, a magno Principe in hac gente profectæ, exemplum, quod ad aperiendos multorum aliorum in toto Regno Poloniæ oculos, quo liquidius ueritatem agnoscant, fraudesque & impietates Papisticas deprehendant, abominentur & abijciant, itemque ad confirmandos in uera sententia omnes reliquos, quorum mentibus iam ante Christus sol iusticiæ illuxit, esset quam efficacissimum. Merito itaque Deo, etiam pro hoc singulari beneficio, Ecclesiæque suæ ornamento & incremento, toto pectore agimus gratias. Et ego nominatim tibi quoque Reuerende in Christo pater, magnam habeo gratiam, quod & priuatim meum exhilarare animum communicatione talium epistolarum uoluisti, & nunc easdem in publicum edis. Quo nomine etiam omnes Christi Ecclesias tibi gratiam habituras confido. Nam ut hæc talis

lem

lem Illustrissimi Principis confessionem
haud dubie probaturæ, gratoque animo
accepturæ sunt, ita, cum tua solius diligen-
tia, & qua apud Principes uiros uales auto-
ritate, ut illa typis euulgaretur effectum
sit, nec effici facile per alium, ut ego existi-
mo, potuisset, e tuis omnino manibus il-
lam sunt consecuturæ. Dominus noster
Iesus Christus & has & reliquas omnes
tuas actiones, quibus iuuare Ecclesiam

Dei, regnumq; Antichristi euertere

studes, ad gloriam nominis sui,

multorumque salutem dirigat

& prouehat, Amen. Bene

uale. Regiomonte Cal.

Octobris, Anno

M. D. LVI.

O ij

Errores sic Corrige.

- B. ij Linea 10. Apostolicam q̄; sedem, lege Apo-
stolicam sedem quam.
D. Linea 14. Comminisci, lege Commemorari.
E. Linea 2. dissimulasse nihil, lege dissimulasse
nihil.
E. iij tergo Linea 7. restituti, lege restitui.
F. Linea 14. scurranum, lege scurrarum.
F. 4 Linea 17. minima, lege minime.
G. ij Linea 20. ESSE uacat.
G. iij Linea 16 intellecta profecta, lege intellectas
profectas.
H. ij Linea 25. Quia uacat.
H. Linea 6. exhibendam, exhibenda.
K. ij Linea 26. iudicium, iudicium.
M. Linea 24. iudicauerunt, indicauerunt.

MAiore diligentia utemur in altera adi-
tione, altera enim mox adornabitur,
cumque Illustrissimus summa sapientia,
summa uirtute, atque de renascenti doctri-
na Christiana optime meritus Princeps,
Dux Christophorus Virttembergicus suæ
fidei confessionem ante quinquennium edi-
derit, cū hac ipsa Illustrissimi Palatini Vil-
nensis confessio, quia pulcherrime con-
ueniet, uno in libro coniungetur, atque una
totam Europam peruadet. Nam ut scias,
christiane lector atq; gratuleris, iam utraq;
est.

est uersa Italice, utraq; Germanice, ac paulo
post etiam Polonice ac Gallice uertetur, ut
omnibus quibus possumus linguis ac stu-
dijs celebremus doctrinã & gloriam ater-
ni patris D. N. Iesu Christi: Corruptiones
uero atq; infamiam Antichristi, eiusq; me-
reticis Babilonica patefaciamus atque
exagitemus.

Apocalip. 18.

Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum
date illi tormentum & luctum, quia in corde suo di-
cit, sedeo Regina, & uidua non sum & luctum non
uidebo. Ideo in unadie uenient plagæ eius mors &
luctus & fames, & igne comburetur, quia fortis est
Deus qui iudicabit illam, &c.

est ueris testis in rebus Germanice, ac paulo
post etiam Polonice ac Gallice ueretur, ut
omnibus quibus potuerit linguas actus
dixit celeberrimus doctus & gloriosus
uir uirginis D. N. Iesu Christi. Conspicua
uero atq; insignis auctoritas, cuius non
tanta Babilonica patet, sed etiam
exigitur.

Apoth. 18.

Quoniam gloriatur se, & in delictis suis
dare illi coronam & lucrum, quia in corde suo
est, sedo Regis, & uideri non tam & lucrum non
in hoc, sed in ueritate uentis, plura claudere &
lucris & famis, & sine compunctis, quia fornicat
Deus qui iudicabit in re, &c.

IN ALOYSIVM LIPO=
MANVM, PAULI IIII.
ROMANI PONTIFICIS IN
Polonia Legatum.

CHRISTIANI LIBERII VERACIS
Luceorienlis, Carmen.

ERgonè synceram tentasti auertere mentem
A uera tanti religionis uiri ?
Ad tristes Papæ tenebras, noctemq; profundam,
Pelliciens fucis ô Sycophanta tuis,
Heroem, cuius celso illustrauit Olympo,
Luce sui uerbi, pectora casta, Deus.
Inq; dies, acres a sancto flamine motus
Excitat, & ceptum fortiter urget opus.
Sic olim ad tristes tenebras noctemq; sequendam
Noctua fœda Iouis sollicitabat auem,
Regia sed uolucris, quia cœlo gaudet aperto,
Quæq; diem faciunt lumina solis amat,
Reppulit hanc à se uerbis irata seueris,
Quæq; solet noctis iussit opaca sequi.
Non minus hæc etiam demonstrat epistola cuius,
Quàm benè conatus cesserit iste tibi.
Quæ breuibus uerbis, quod scripta sit, aspera nec sit
Par erat, ut meriti pro ratione tui.
Causa fuit belli, quod nunc mouère, tumultus,
Lioues, promptum Martis ad arma genus.

Et varijs Litauum Respublica cineta periclis,
 Hic humeris cuius tam graue gestat onus,
 Ille etiam cuius lingua calamôq; fideli
 Vsu erat, subita morte peremptus obit,
 Lancius insignis iuuenis, scelerate Magister
 Debit hoc tantum non licuisse tibi.
 Perfidia ille tua, dum munia Regis obiret
 Legati, contra fasq; piûmq; perit.
 Nec potuit iustam cupiebat ut addere limam,
 Sed cursu in medio penè reliquit opus.
 Ac rectè moriens dixisset, Candide Lector
 Emendaturus si licuisset, eram.
 Sed tamen utcunq; est incomptis condita uerbis,
 Nec cura autoris ritè polita sui,
 Qui cupiunt simplex sine fuce noscere uerum,
 Omnibus est meritò grata futura pijs.
 Præsertim quicunq; uident, non artibus illis
 Quas resouet placido docta Minerva sinu,
 Artibus at nimium duri Mauortis, & aulæ,
 A teneris annis incubuisse Ducem.
 Debeat ut meritò, quicquid nunc deficit illi
 Suadet uti pietas, & socialis amor.
 Arreptis calamis certatim id turba piorum
 Perficere, & tanto iungere castra uiro.
 Qui quacunq; datur, linguam, calamumq; manumq;
 Omnibus his quantumcunq; ualere potest.
 Auxilio grex parue tuo sinceriter offert,
 Qui Christi puro pectore sacra colis.
 Ergo agite occiduo scriptores quotquot in orbe
 Iusta in Tartareum sumitis arma Papam.

Teutones, Ausonii, Galli, Belgæ atq; Britanni,
Et quoscunq; modò noster hic orbis habet,
Arripite impigri calamos, sanctumq; iuuate
Certatum contrà talia monstra, Ducem.
Militia hæc iusta est, Christi pia sacra tueri,
Qua non est summo gratior illa Deo.
Nec Papæ euertit tristem magis ulla tyrannim,
Qui Christi miseras depopulatur oues.
Vos modo coniunctis umbonibus, acriter hostis
Reprimite in uestrum tela parata caput.
Certa aderit cælo uobis uictoria, namq; est
Illius ante ipsas sæua ruina fores.
Conficit hunc Christi siquidem nunc spiritus oris,
Vt Pauli uoces nos monuere sacre.
Scilcet extremum qui iam expectatur in horas,
Ille graui casu corruet ante diem.
Victor at insignes celebrabis Christe triumphos,
Cum populo æternum Rex benedictæ tuo.

DE EODEM ALOYSIO LIP
POMANO LEGATO PONTIFICIO
quod Iudæos Sochacouia ob uiola=
tum panem Eucharistiæ exuri
iusserit.

PRUDENTII CACHINNII
Epigramma.

Iudæos ferro uiolantes corpora panis,
Plebs addicta Papæ quem putat esse Deum.
Lippomanus flammis, tanquam illi idcirco fuissent
Hæretici, perdens, Hæresiarcha fuit.
An parua est, panem esse Deum Christumq; putare,
Hæresis? & uerus quod fluat inde cruor?
An parua est etiam, scindi immortalia ferro
Posse, poluui ingressi credere membra Dei?

ALIVD

Iudæi Christum esse negant hominemq; Deumq;,
Tu contra frustum panis id esse putas,
Error uterq; ingens, quamuis contrarius hic est,
Atq; ideo flammis dignus uterq; fuit.

ALIVD IRONICVM.

Illapsam caelo Christi conscindere carnem
Quod ferro auderent denuo grande nefas,
Vindicibus

Vindictibus flammis Iudæos urere iussit
Legatus, præsul summe Carapha, tuus.
Res mira, & sæclis merito memoranda futuris,
Denuò sic Christum uulnera posse pati.

ALIVD ITIDEM
IRONICVM.

Christus Præsides Pontio Pilato,
Olim fixus erat cruci, suumq;
Nostra ob crimina fuderat cruorem,
Necem urgentibus illius prophanis
Iudæis, odio ac furore cœcis.
Idem Massouijs modo sub oris,
Borco præside Sochaouiano
Iudæis miserisq; sordidisq;
Cunctorum, licuit, stupore magno.
At sicut meritas dedere pœnas
Illi Romulidum Duci potenti,
Toto nunc uolitat celebris orbe
Cuius gloria, desitura nunquam.
Sic hi nunc etiam dedere pœnas
Tres crudeliter ignibus cremati,
Misso à Romulidum Papa potenti
Legato, uolat inclÿta ecce facti
Fama Sarmaticum istius per orbem,
Cunctos hæreticos metu fatigans,
Qui sic mordicus antea tenebant,
Christi impassibilem fuisse carnem,
Postquam in cœlum abiit semel resurgens.

Vnde, Symbolon ut docet, supremo,
Tandem ad iudicium die redibit.
Dicant Romulidæ iam, lo triumphæ,
Noster crescit honos, ruuntq; passim
Illi Euangelij noui sequaces,
Christi obire uices Papam negantes,
Et quicquid iubet hoc parem uigorem,
Iure Apostolicis habere iussis.

OMEN MATHIÆ STOI
REGIOMONTANI, PHILOSO
phiæ & Medicinæ
Doctoris.

Ausus es hoc etiam Lipomane Deiq; tuiq;
Oblitus, Regni sollicitare caput.
Sublimemq; animum scelere attentare minisq;
Quo Duce Sarmatiæ est serior orta salus.
Vnde tuam subiit talis persuasio mentem,
Qua poteras illac suspitione trahi?
A causis quibus illa tibi fiducia creuit
Sperares ut ijs fraudibus esse locum?
Non tibi spem generis status illustrissimus illam
Obtulit, aut facies serua ferensq; capi,
Non canis ferme prudentia certior annis,
Et bene promeritum qui comitatur honos.
Non uis ingenij quæ nata est rebus agendis,
Iamq; sagax statuit plurima, plura dabit.

Non

Non studia eloquijq; decus, quæ singula possent
 Magna uideri alijs, huic tamen esse parum.
 Sed Lipomane dabis, si me non omnia fallunt
 Pœnas, ultor erit primus & ipse Papa,
 Dum, malè Legati perfunctus munere, Romam
 Ut decet in seruo uincte traheris equo.
 Ante sed & statuens tibi grata Polonia furcas
 Hac cura poterit forte leuare Papam,
 Namq; extirpari quæ te doctrina magistro
 Debuit, in cœlum sustulit aucta caput
 Feruet opus studijs Christi sincera colentium
 Dogmata, in immensum est amplificata seges.
 In sua quam Christus mox colliget horrea, namq;
 Illius aduentum non procul esse reor.
 Tu uero Radiuilonum decus, inclyte Princeps,
 O generose tuæ sanguis amorq; domus.
 Adfere diuini uerissima dogmata Verbi
 Qua debes dextra uindice quaq; potes.
 Et calamo quite fluidus non deserit unquam,
 Ore simul Charites quod docuere loqui.
 Hoc tuus ille animi uigor & genitiua requirunt
 Nobilitas, uirtus, gloria, musa, fides.
 Postulat hoc non fictus amor patriæq; Deiq;
 Et res quam debes esse putare tuam.
 Me uero hæc alacri serc' asica uoce canentem,
 Qua sola potui parte uenire tibi.
 Atq; utinam liceat quoniam libet esse in iisdem
 Partibus, in quas hæc nuda Thalia uolat.
 Non timeam calamum uocemq; in fata Papatus
 Strîngere, dum nequeo fortis ad arma manum.

Atq;

Atq; ita pro sola Christi pietate tuenda
Nobis in Domino fortibus esse licet.
Tu maius quiddam potes, & præclarus istis,
In laudem patriæ Dux animose tua.
Maeste animo Radiuilonum stirps inclita, maeste,
Inq; tuas laudes nil superesse sine.
Viue decus gentisq; tuæ fideiq; labantis,
Spes noua & hæc à me consule scripta boni,
Hoc quoq; non leuo precor omen suscipe uultu,
Quod tibi ab auspicijs crede uenire bonis.
Stabit ab asserto Radiuli gloria Christo,
Seu uelit hic illum uiuere siue mori.

duToXeNas}

DE SACROSANCTI
EVANGELII, IN DITI-
ONE REGIS POLONIAE,
post reuelatum Antichri-
stum, Origine, progressu,
& incremento.

VIRILII MVSÆI HYPOREADIS

Elegia.

Andrea Tricesii

TVnè etiam sacra titulos ô BRESTASarèpta,
Et decus aeterna posteritate feres?
Cuius quando uidet Papista superbus & amens,
Exiguas, uerè rustica tecta, domos.
Soluitor in risus, Christumq; uenire sub istas
Nos admiratur credere posse casus,
Atq; humiles eius sectari malle ministros
Sacri Euangelij qui rude dogma docent,
Alta nec angustæ præferre palatia Romæ,
Magnificumq; Papam, Cardineosq; patres,
Quæq; cucullati subtilia dogmata fratres
Finxerunt, toto pectore nolle sequi.
Ridet at immeritò, de mansuetudine magna
Quandoquidem Christi cogitet ille nihil:
In stabulo Bethleemica qui nascitur urbis,
Cuius congestum cesspite culmen erat,
Præbuit Attalicum Domino præsepe cubile,
Plumarumq; loco fascia uilis erat.

b

Pastores

Pastores ouium tenuis plebecula, primi
Accipiunt tanti nuncia lata boni.

Contempsit Dominus Solymas, teq; aurea Roma
Totius imperium quam penes Orbis erat.

Sacrorum antistes summus Pharisæaq; turba,
Israelitica lumina prima domus.

Ignorant Dominum uenisse è uirgine natum,
Quin imò hostili fraude doloq; premunt,

Hoc etiam, si parua licet componere magnis,
Et nostro fieri tempore quisq; uidet,

Quando reuelari iam debuit Antichristi.

Qui Domini sæuus uastat ouile furor:
Vnde Euangelij lux totum surgat in Orbem,
Nec tu Roma potens, nec Papa magne places.

VITEBERGA placet, diuina ubi uoce LV THERI

Hoc tantum primo transigeretur opus.
Quantula at hæc urbs est, alias si respicis urbes?

Quantus item HELIAS ille LV THERVS erat?

Præsulibus tantis, tibiq; ô ter maxime Papa,

Qui primo solus prælia tanta mouet?

Et tamen his paruis creuère è fontibus orta,
Magna Euangelij flumina in Orbe sacri.

Quæq; prius contempta fuit, nunc floret ubiq;

Relligio, ueterum tempore qualis erat.

Scilicet hæc Domini constans & certa uoluntas,

E cunctis facile noscitur historijs.

Vt res exiguas, humilesq; extollat in altum,

Casibus horrendis cuncta superba ruat.

Vt gentes alias taceamus, in orbe Polono

Hic Euangelij nunc quoq; cursus erat.

Spernitur

Spernitur urbs Craci, primæ spernuntur & urbes
Rex noster lata quas ditione tenet.

Vrbes exiguae placuere & uilia teeta,
PINCOWIA est primo sed numeranda loco.

Primus ubi nutu cœlesti OLESNICIVS heros
Aggreditur sanctæ religionis opus:

Eiecitq; suis monachos idolaq; templis,
Et sacra missarum prodigiosa Papæ.

Restituit ueteres cultus, formamq; sacrorum
Qualis Apostolico tempore prima fuit.

Et quamuis ideo sit plurima passus, ut omnes
Crux sequitur subito corpus ut umbra pios.

Hæc prædura tamen crux non deterruit illum,
Quem Deus ad sanctum cunq; uocat at opus.

LASOCIVS siquidem flagrans pietatis amore,
PELSNICIÆ instituit mox ea sacra sua.

CRETICIO, insigni pietate simillimus illi
Rure, PHILIPPOVIVS mox quoq; fecit idem

Sic & STADNICIVS, quem clarum stemma uetustæ
Gentis, & eloquij tollit in astra decus.

DVBECIÆ nam templa sua, pagi; quod VRSI
Nomen habet, pura religione nouat.

Cur ego GNOIENIOS taceam? CRVPCAMq; , potenti
Qui mala permulta à præfule passus erat,

Scilicet hi Christum magno feruore secuti
Hospitium esse domos huic uoluere suas

Tu quoq; cui patrium genus OSTROROGESuperbis
Antiqua titulis nobilitate micat.

COSMINCÆ tua templa OSTROROGIq; reformas,
Maxima laus domui surgit & inde tuæ;

Hunc sequitur meritò magna uirtute notandus,
 Et Christi assidue quem pius urit amor!
 Sponte Palatini qui priuat honore seipsum,
 Publica pluris habens commoda **LESCINIVS**.
 Sic bene iam nostris Ecclesia creuit in oris,
 Inq; dies fratrum copia maior adest.
 E pagis ac oppidulis transiuit in urbes
 Maiores, sanctæ religionis honor.
 Plena urbs est **CRACI**, plena est **POSNANIA**, nostris
 Fratribus, & gelido proxima **VILNA** polo.
 Vrbs etiam à forti nomen sortita **LEONE**,
 Et **GEDANVM**, caput est quæ Pomerella tuum.
 Sic urbes aliæ nostro sub Rege potentes,
 Quis esset longus enumerare labor.
 Iam penè innumeros Christi pia regna sequentes,
 Et Papæ excutiunt qui iuga sæua fouent,
 Nec minus excutiunt & equestri ex ordine primi,
 Serpit & hoc latè per loca cuncta bonum.
 Quæq; prius tenui manabant flumina riuo,
 Vndiq; iam uasto gurgite adaucta ruunt.
 Iam Secemina tuæ fregit **SAFRANECIVS** adis
 Idola, & fieri debita sacra iubet.
 Iam bello atq; toga præstans **VLODISLAVIVS** heros,
 Nominis hoc etiam fecit in urbe sui.
 Fecere hoc magnæ quibus est Respublica curæ,
 Fortis **OSOLINIVS**, **SENNICIVS** q; grauis.
 Deliciumq; ingens & nobilitatis & aula
REIVS, quem magnum iure uocare potest,
 Sive quis ingenium, seu nostri respicit artes
 Carminis, & uario scripta referta sale.

Papa rues, magni ecce Duces, sanctusq; senatus
Lachiadum, fraudes iam didicere tuas.
Ipse etiam AVGVSTVS, Rex admirabilis omni
Virtute, excelsi & dotibus ingenij:
Gratatur patrijs se Principe talia regnis
Coelesti a Domino dona beata dari.
Ergo fremas utcunq; uoles, tamen auspice Christo
Lachidos in regno perfide Papa rues.
Ecce decus nostrum TARNOVIVS inclytus armis,
Quem laudare satis non mea Musa potest,
Sicut apostaticæ damnat delyria sedis,
Sic placidus ueram prouehit usq; fidem.
Virtutes patrias imitatur filius, ingens
Mansueti exemplar cuilibet ingenij.
Te RADIVILE potens, Litauorum amplissima gentis
Gloria non minus hæc cura beata tenet.
Qui mauius inopem mansucto pectore Christum,
Quam tumidi Papæ ditia regna sequi.
Scilicet es primus, Litauæ qui gentis in orbe
Sacra palam Christi pura fidemq; colis.
Nec cessant alij, Lachorum splendida gentis
Sydera, præstantes Marte togæq; uiri.
TENCINIVS Magnus, seu quis spectauerit eius
Virtutis raræ lumina, siue genus.
Bellandi sandiq; potens, hic iure secundum
Post te TARNOVI hoc obtinet orbe locum.
Tu quoq; consilij qui Nestora uincis & ipsum,
IORDANE insigni progenerate domo.
Quem Mæcenatem, pubes studiosa, benignum,
Ingenijs merito tollit in astra suis,

Sic & ZBOROVIVS sumptis Mars alter in armis,
 Et tota illius Martia progenies.
 Sic LVCAS GORCANVS, opes fortuna benignas
 Cui dedit, hoc siquidem munere dignus erat.
 Illas hic patriæ cum tanto effundat honore,
 Penèq; sit studijs ancor a sacra bonis.
 Rex ideo iuveni celfos Augustus honores,
 Donaq; ob egregij contulit ingenij.
 Sic etiam probat hæc Christi pia regna sequentes,
 Magnanimo excellens pectore MELECIVS.
 Laudat idem natus sequiturq; haud degener illi,
 Quemq; breui patrius iure sequetur honos.
 Nec minus & scedi impugnat simulachra Papatus,
 Et totam excelsa mente animoq; luem.
 Quem penes est belli in Lituorum summa Ducatu,
 Altera magne domus lux RADIVILE tuæ.
 Hunc sequitur CHODKEVICIVS, Capitaneus acer
 Est in tonse tui qui Sama gitta soli.
 Atq; ad bella fremens Mauortia filius eius,
 Nec patre consilij dexteritate minor.
 Eximios habuit pars prima, secunda sequetur
 Non minus eximijs grata futura uiris.
 Castellanorum quos Rex dignatur honore,
 SPITCONEM at primû nostrâ Thalia canet.
 Huic siquidem fisci Regalis credita cura est,
 TARNOVIÆ hinc surgit fama secunda domus.
 Moribus ille nitet placidis, puraq; meretur
 Eximium certe relligione decus.
 Sic OSTROROGVS genus alto à sanguine Lachi,
 Et meritò patriæ gloria prima suæ.

Quandoquidem similem facit hunc heroica uirtus
 Principibus, noster quotquot hic orbis habet.
 Sic & MISCOVIVS, causisq; forensibus aptus,
 Prudentiq; VALENS pectore DEMBINIVS.
 Sic & magnificus, constanti mente BONARVS
 Qui mala pro Christi nomine multa subit.
 Hic etiam linguaq; cupit calamoq; fideli
 Plectere te, & forti Papa superbe manu,
 Sic LV TOMIRII, antiqua uirtute fideq;
 Quos fama, insignes, ipsa sub astra uehit.
 Hospitia exulibus qui dant blandissima Musis,
 Hac uirtute nihil rarius Orbis habet.
 Sic etiam HERBORTVS, sic armipotens BORATINVS,
 Excellensq; cato BZICIVS ingenio.
 Et cum TOMITIO Mauorte CROTOVIVS ingens,
 Et patrio clarus stemmate SLVZOVIVS.
 Sic VOLSCI, sic tota domus FIRLEIA, multis
 Incluta militiæ laudibus atq; togæ.
 Sic audax opibusq; potens SENENS CVS, & aulæ
 CIKOVIVS præses diua ISABELLA tuæ
 Et qui difficiles prudenter soluere causas
 Subtili nouit mente SIRACOVIVS.
 Sic aulæ Regina tuæ CATHARINA Magister
 TARLO, sic præstans eius uterq; nepos.
 Te quoq; qui tuus est TREBVCHOVI amplissime candor
 Mutari in templis plerq; sacra uelis.
 Nec nos PRVSSIA CÆ decora augustissima terræ,
 Bello æquè insignes ac pietate iuri,
 Magnanimi CEMÆ, et tria candida pectora fratres
 DZIALINI, fas est præterisse mihi.

Nam ducibus uobis prima è nobilitate iuuentus
 Prusiacæ, in Papam prælia iusta mouet .
 Nostra Palatinos Castellanosq; Thalia
 Absoluit, Christi quos pia sacra iuuant,
 Sed nec abest tantis audaci pectore cceptis
 Incluta, Regalis turba satellitij .
Magnanimus Mariæburgi MISCOVIVS arcis,
 Qui regit officio mœnia uasta suo .
 Et nulli antiqua heroùm grauitate secundus,
 Ac belli insigni laude **LVBOMIRIVS.**
 Sic fratres alij ueterani Regis in aula,
 Sic & magnificæ stirps generosa domus.
GORCANI, bellis immitibus apta iuuentus,
 Quos inter Patres iam manet altus honor.
 Sic **L ASCI** illustres summa uirtute parentum,
 Martia seu spes prælia, siue togam .
 Sed neq; degeneres sunt nati, aquilæq; feroces
 Persimiles natos progenuère sibi.
 Sic et **PENASCVS,** sic robore **L VVOVIVS** ingens.
 Magnanimi hinc nomen iure leonis habet .
 Sic cum fratre suo præstans **GNOIENIVS** armis,
CIKOVIVSq; alacri pectore bella gerens
 Et bene qui dulces armis iunxere Camœnas
MISCOVII, egregij qualibet arte uiri .
 Et qui munifici sequitur uestigia patris,
 Dotibus humani **ZBANSIVS** ingenij .
 Sic & Melnicia præses dignissimus arcis,
 Integer atq; manu fortis **IRIKOVIVS.**
 Et **ZEBRIDOVII** fratres, & notus ubiq;
 Festinus salubus **L ASCIVS** atq; iocis.

Et VA SOVICII, quorum Radomia tellus
 Virtute egregia & religione nitet.
Sic CVRILLO comis, sic & **IACVBOVIVS** ille,
 Quem clarum probitas integritasq; facit.
Sic & BRONEVIVS, varias cognoscere linguas
 Cui studium, & præstans Marte **RVMEIOVIVS**.
Sic & FRIKACVS, sic **TARLO**, **VERVSSIVS**, atq;
LVKOVII prompti consilio atq; manu.
Et MALOCHOVIVS, causas tractare forenses
 Qui magna ingenij dexteritate solet.
Cur ego BVZINIVM, quo non humanior alter,
 Teq; illitaceam **CHRISTOPORINE** parem?
 Quandoquidem uestrum studijs addictus uterq;
 Est, animi tanta religione, sacris.
Hoc facit & SMOLICVS candore insignis in aula,
 Deditus & studijs ingeniosus **HINEK**.
Et IVSTVS DECIVS, simili uirtute notandus,
 Gratus & ingenuo pectore **BLESCINIVS**.
Et cum BOGVSIO FALLENTIVS, inclyta uirtus
 Grator, à pulchris cum uenit, esse solet.
Sic & COSVCIVS, Lauri de fronde coronam
 Qui blando insignem carmine promeruit.
Sic & DROIEVIVS, sic & **VAPOVIVS** ille
 Stillant Hyblæi cuius ab ore faui.
Sic & munificus, Regi, **MORSTINVS**, & aula
 Officij gratus sedulitate sui.
Sic ille herois Raduili fidus Achates
GRAIOVIVS mitis, **CMITA**q; diues opum.
Et maior uirtute sacra TRAIANVS, & illo
 Cæsare, cuius tam nobile nomen habet.

Sic

Sic & **BRONEVIVS**, *Nafonis amabile carmen,*
Cui uena ante alios liberiore fluit.
DERNASCVSq; *ingens Musarum lumen, & deer*
HERBORTVS, *qui iam canuit ante diem,*
Tu quoq; *Lituanæ NARVSEVI prima iuuentæ*
Gloria, candidius qui niue pectus habes.
Papa *fremas utcunq; uoles, Acherontaq; & ipsum*
Commoueas, nostro tu tamen orbe rues.
Aspice *doctorum lingua, calamoq; potentum,*
In te certatim fulmina quanta ruant.
Primus **ORICHOVIVS**, *patriæ prænobile lumen,*
Atq; ipso tantum est qui Cicerone minor,
Ingreditur *pugnam, ductaq; uxore sacerdos,*
Sæua tibi audaci pectore bella mouet:
Scriptaq; *Christiacum doctissima spargit in orbem,*
Hinc illum merito gloria summa manet.
Nec *minor & FRICIO debetur gloria, cum sit*
Ingenio magnus, magnus & eloquio.
Quem *morum grauitas, doctrina amplissima rerum,*
Christiaco primis æquat in orbe uiris.
Scriptaq; *fecerunt tibi formidabilis ut sit*
Dire Papa, æterno tempore digna legi.
Succedit **LVTOMIRVS** *non segnior istis*
Excelsq; animo tam bona cepta iuuat.
Quaq; *datur calamo populatur & ore deserto*
Regna tua, & Christum prouehit usq; suum,
Hunc *sequitur merito Constantis nomine dictus*
TREPCA *meus, nitido nobilis eloquio.*
Promouet *hic, patrio scriptis sermone libellis,*
Egregie fidei dogmata pura sacra.

Hoc facit & ZACIVS, doctrina laude secundus
 Nulli & linguarum cognitione trium.
 Et FOELIX CRVCIGER, tam pulchro nomine dignus,
 Felicem ob Christum cum ferat ille crucem.
 Sic & GREGORIVS sancta gravitate notandus,
 Felsnicia Christi qui moderatur oues.
 Sic & SARNICIVS, sic tu facunde CROVICI,
 Quem saepe ob Christum tristitia multa premunt.
 Sic VITRELLINVS, sic humanissimus ille
 SYLVIVS & praestans pectore & ore VALENS.
 Tu quoq; PINCOVIÆ moderator summe iuuentæ
 Surgit ubi primus religionis honor,
 ORSACI, fidos meruerunt, cuius, amicos
 Pectora Sythonia candidiora niue.
 Sic & BRODENIS, decus altum è gente Boema,
 CHODOVIVS q; armis ut pietate nitens.
 TARNAVIVS q; sacras qui gnaviter excolit artes,
 Atq; opibus doctos subleuat usq; viros.
 Accedunt numerum NIGER & LINDNERVS ad istum,
 Quorum sacra Laure a fronte uiret.
 Et VARSEVICIVS, patria q; amplissima terræ
 Gloria, doctrina laude COCHANOVII.
 Et duo ZELENII, quorum alter iure peritus,
 Est alter Latio promptus in eloquio.
 Cur ego MILEVIVM? cur te mellite ZEMICI
 Non numerem? teq; his FREDRO diserte parem?
 Excelsiq; animi iuuenem, quem ZBANSIA praestans
 Prottulit antiqua nobilitate domus.
 Non tantum arguto calamo, iinguaq; diserta,
 Sed ualet & forti Martius ille manu.

Sic CIRNEIOVIVS, sic LANCIUS ille superstes,
 Cui dant Castaliae laurea ferta Deae.
Sic & MANCINIVS, sic & POLEIVS ille
 Facundus, qui te Posna beata colit.
Sic NEMAIQVIVS, sic CHRIPCIVS, atq; disertus
 Ingenij præstans laude ROKOSEVIVS.
Labraq; Pegaseis nuper qui proluit undis
ZALEVIVS, pestis magna futura Papæ.
Et Iusti Decij frater LODOVICVS, & ipso
 Non minor ingenij dexteritate patre.
Quiq; tuam scriptis patriam immortalibus ornans
AGRIPPA, Aonijs non abigende choris.
Huic numero iure accedit LVBELIVS ille.
 Qui tibi carminibus Reie secundus erit.
Festiusq; iocis salibusq; insignis, & alter
CARIO Sarmatica VOLSCVS in historia.
CHMELOVIVSq; bonas qui tractat sedulus artes,
 Et gratus mihi GRANDSIVS ingenio.
Atq; Machaonia præstans MILANTIVS arte,
 Tuq; Silestiaci lux EPHORINE soli.
Ergo fremas utcunq; uoles, nil proficis, imò
 Imminet hoc citius Papa ruina tibi.
Quò magis obfistis, nil uis, nil arma iuuabunt,
 In nos illa tibi si capienda putas.
Militia si respicias belloq; potentes,
 E prima Regni nobilitate, uiros,
Res mira in Christum quanta pietate feruntur,
 In te magnanimi prælia quanta mouent.
HERBORTI, IAZLOVECII, TARLONES, & alto
 Heroùm nati sanguine PILECII.

Sic &

Sic & ZAMOISCVS, sic & SECIGNOVIVS acer
 Et iuvenes belli fulmina SENAVII.
 Quiq; Palatino gaudet patre STARECHOVINVS,
 Et simili gaudet qui patre CHODECIVS.
 Et duo CZARNCOVII, stirps SANDIVOIA, quorum
 Præstat uterq; armis, præstat uterq; toga.
 Sic & GOSTINII, sic & grauitate uerendus
 Papa tibi, & celso pectore, MARSEVIVS.
 Sic etiam genus egregium SVIDONES, & illi
 Cui NOVA cognomen RVRA dedere suum,
 Atq; ad eò iuuenum GORCANA est quisquis in aula,
 Qua semper magnis splendet adaueta bonis.
 Sic & KACKOVII, Martis tria fulmina, fratres.
 Et GORSCVS præses Schouia clara tuus,
 Quiq; regit nunc Conuius DIADVSIVS arces,
 Candidaq; o nimium pectora SMIGELII.
 Sic & ZAREMBÆ iuvenes, gens incluta bello,
 Ingenij & pollens dexteritate boni.
 VISOCIVS sic ille grauis, iurisq; peritus
 PRZIEMIVS prudens, & duo RIDZINII.
 Sic & IANCOVII dites, & pronus ad arma
 MARTIVS IWENIVS, fortis & OSSOVIVS.
 Et PREBOROVIVS prægrandi corpore VACHVS,
 Clarus & humano BNINIVS ingenio.
 Sic illi similis MALECHOVIVS, acer & ille
 CHELMIVS intrepido pectore REMIGIVS.
 Par etiam fratri, Populi Victoria nomen
 Cui dedit, ingenti robore OLESNICIVS.
 Et loca qui uicina tenet GOLVCHOVIVS, atq;
 Eloquij excellens laude KOLACKOVIVS.

Sic & CONARII, tetriq; idola Papatus
 Qui solet in templis frangere CHISSOVIUS
 SILNICIVSq; acer, fortisq; IVANVS in armis,
 GLINCONVM & præstans integritate domus.
 Sic etiam sancta dignæ omni laude parentis,
 DLVSSII, ad exemplum, qui pietate nitent.
 Sic PLASÆ egregij, sic & MAVORTIVS ille
 LVKOVIVS, lingua consilioq; ualens.
 Sic & SZASSOVII præsignes robore fratres,
 Et claro natus sanguine CIZOVIVS.
 Et PENASCONVM generis laus maxima IANVS,
 Seu quis uirtutem, seu tueatur opes.
 Maiorem at laudem uera pietate meretur,
 In Premisliaco qua nitet ille solo.
 Sic & BALONES, sic & DOMARATIVS, atq;
 Proni ad bella feri Martis ORICHOVII.
 Sed nec abest OLESINIVS, nec CHELMIVS ille
 Qui Marte à duro nobile nomen habet.
 Sic SCEPANOVIVS, sic causas CMITA forenses
 Qui bene sincero pectore fidus agit.
 Sic RAISCVS sic illa dedit cui SCIPIO nomen
 Tot a domus, mitis sic quoq; LVBCINIVS
 Sic CZESCVS cognomen habens à gente Boema.
 Sic etiam Dominus uilla QUILINA tuus.
 Sic Mazouitica SVENCICIVS incola terra,
 Et domus à seuis Martia dicta LVPIS.
 Sic & COSSINIVS, sic Reij filia uatis,
 Cui nupsit, præstans robore SVENCICIVS.
 Magnanimus iungit sua castra BONARVS in eisdem,
 Præfecturam urbis qui Biicensis habet.

Et fauer

Et fauet ingenijs doctorum, & honoribus amplis
Musarum famulos & sacra nostra colit.
Ponè illum sequitur uirtute BRONEVIVS ingens,
IORDANVSq; cato nobilis ingenio.
Sic etiam VCHANIVS generis sic gloria magni,
Ingenio excellens BARZIVS atq; manu.
TRICESIVS; domus penè omnis magna poetæ,
Inclÿta quæ aurati stapedis arma gerit.
HIPPOLYTVS; ROKOS cum fratre ad prælia nato,
Qui magna historias fedulitate legit,
Et VELOPOLII prudentes atq; GLADISSI,
Et promptus forti STRASSVS uterq; manu.
Et cum germanis ANDREAS ille BONARVS
Excellens magni dotibus ingenij.
Atq; PIASCOVIVS niueo candore notandus,
Cui nunc VELICII est cura secunda salis.
Post te BVZINI: sicille facetus eodem
Qui BOCHNÆ excellit munere KRICOVIVS.
Totaq; nobilium uera pietate uirorum,
Turba, Salinarum quæ moderamen habet.
Hanc quia SROTERI celebravit Musa poetæ,
Nunc erit hic meritò prætereunda mihi.
Sed quo raptus eram? quæ nam hæc audacia mentem
Cæperat incautam sollicitare mihi?
Ecquis enim exiguis elegis numerauerit omnes
Lachidos in Regno qui sacra pura colunt?
Parcite prætereunt quos carmina nostra, meamq;
Credite uos ergà non minus esse fidem.

Parcite

Parcite, nostro omnes si dicere carmine uellem.
 Ipsa maius opus surgeret Æneide,
 Hos nē igitur speras Aloisi, ut inertia quādam
 Pectora, te patrijs uincere posse dolis?
 Falleris infelix, imō hęc quęcunq; miraris
 S. ut ipsi potius cuncta cauenda tibi.
 Non ita magnanimi, gens libertate, Poloni,
 Christiaco primum, quę tenet orbe locum,
 Terrentur facile plumbo ceraq;, uel illis
 Quas misera Hesperio plebs timet orbe minis.
 Et populi nunquam quos perdomuere feroces,
 Illorum regni qui latus omne premunt,
 Hos Latij poterint hac tempestate Cyncedi,
 Sub iuga iam notis cogere sæua dolis?
 Rex etiam Augustus, quo nil mansuetius unquam,
 Subdita Parrhasio Regna habuere polo:
 In sæui mutare lupi quod debeat agnus
 Naturam mitis, desine uelle, suam.
 More atauit, scelicus aui, Magniq; parentis,
 Imperium placidē nam reget ille suum,
 Nec si etiam cunctos repetas ab origine Reges,
 Quos Iagellonis prottulit alma domus,
 Inuenies aliud, nisi quod clementia summa
 Insignes illos conspicuosq; facit.
 Hactenus hic etiam sumptus ita rexit habenas,
 Naturę & placidis dotibus emicuit,
 Ut nulli Regum toto sit in orbe secundus,
 Ipsa sed egregijs laudibus astra petat.
 Has laudes non ille tui stultissime causa,
 In uentos unquam, ut reris, abire sinet.

Nec

Nec sanctus franget leges, pulchrumq; tyranni
Inmanis nomen sentiet esse sibi.
Nec cupido innocui Papa suadente cruoris,
Nostra premet saeuo libera colla iugo.
Illietiam Proceres quos ornat mitra bicornis,
Quiq; ferunt celsi Pontificale pedum.
Non adeo, in uestri iurantes uerba tyranni,
Naturam mitem deposuere suam:
Vt ferro cupiant populari, atq; ignibus illos
Diuersa à Latio qui sacra more colunt.
Nam plerosq; uides illis ita sanguine iunctos,
His sine uti nequeat salua manere domus.
Versuros tu nè, ergò putas in uiscera ferrum?
Cunctaq; moturos seditione graui?
Falleris, imò etiam prasagia falsa piorum
Quandoquidem clemens non fuit esse Deus,
Omnes speramus certòq; breuiq; futurum,
Excutient uestri quod iuga saeva Papæ.
Restituentq; suis purissima sacra Polonis,
Qualia sancti olim constituere Patres.
Sic toto Regno Christi unum fiet ouile,
Gloria quem semper, quem decet omnis honor.

RVAT. MVNDVS, FLOREAT
IVSTICIA.

IN ALOYSIVM LIPO-
MANVM VENETVM, EPI-
SCOPVM VERONENSEM, PAVLI III.
Romani Pontificis per Poloniam
Legatum.

ERHARDINISI THVRINGI, IN BO-
russia Verbi Dei ministri. ELEGIA.

Q Vi cupis Ætherei Regnum consingere Regis
Perfide lætiferis ô Lipomane dolis,
Damonis & stygij summo molimine cordis
Lethæam curas amplificare domum.
Sinceros ficto cum tu sub nomine uultus
Niteris à summi ducere Rege poli.
Ad gelidam Papæ cœca caligine noctem,
Ad tenebras mortis cimmeriasq; trucid.
Dic memor aq; mihi ueraci pectore causam,
Nam te non patior fingere falsa mihi.
Quis te tam fallax infesti Damonis error
Ad tantum duxit (res miseranda) scelus?
Quis nam liuor edax, & te tam corde rebellem
Reddidit? & quis te compulit huc a nimus
Nil te stelliferi, populi quæ cuncta tuentur
Crimina, mouerunt numina sancta poli?
Nil te scripturæ uerbis mandata seueris?
Hyblæo nil te contio melle Dei?
Nil te, quæ Christus ueniet durissimus ultor
Ætas, ut reddat præmia digna malis?
Nil te flammiumus torrentis tartarus ignis
Mouit, quo dignus ni resipiscis eris?

Ingens

Ingens impietate scelus, proh crimen & ingens,
 Numina tam parui pendere sancta uirum.
 Horrendum dictu, cogor tamen ipse fateri,
 Impietatis amans, nil pietatis habes,
 Fistula ceu dulci promit modulamine cantus
 Aucupis, insidijs quo capiatur auis:
 Sic tu blandiloquo fingis sub pectore fucos,
 Ut populos orbes cognitione Dei.
 Blandus adis mentes sed te non sanior ullus,
 Qui magis & Christi depopuletur oues.
 Simplicibus quamuis ouium te pellibus ornes,
 Sauiq; mordenti pectora fraude tegas.
 Hac rabies mentis fructu monstrante patescit,
 Indicat & sauum te tamen esse lupum.
 Insidias stabulis tentat qui ponere Christi.
 Ut gelidam cunctis inferat ipse necem.
 Haud incerta cano hoc itidem tua Epistola monstrat
 Tradita Sarmatico phlegmate plena Duci.
 Quisquis ad hanc puri uertat sua lumina uultus,
 Et scelerata tua pectora fraudis habet.
 Hic, quibus à Christo Radiuili corda nefandis,
 Illecebris reuoces, rite uidebit ibi.
 Ille sed ingenio cum sit iam inuictus acuto,
 Atq; pia foueat cum probitate fidem.
 Ille pio superum celebret cum corde Parentem,
 Et sit non falsæ religionis amans
 Blanda susurranti quæ tu mendacia lingua
 Sparxisti, hinc armis reppulit ille suis:
 Armis, quæ sacro Christus, quæ dogmate Paulus
 Omni monstrantes proposuere gregi.

Ille tibi fortis pellem detraxit ouinam,
Omnibus ostendens pectora dira lupi.
Detectum cunctis apparuit inde Barathrum,
Quo stygius miser as Papa necauit oues.
Cernitur hic fructus Papæ, cernuntur & acta,
Regna quibus cœli saluus adire putat.
Gratia sed Christi, pariunt non facta, salutem,
Nos saluos reddit gratia sola Dei.
Sanguine qui clausum roseo referauit Olympum,
Perpetuasq; pijs morte parauit opes.
Hæc tu constanti fueris si uoce professus,
Astra petes iustus, non dubitante fide.
Hancq; uiam monstrat tibi, nobilis ille, salutis,
Princeps Sarmatiæ, hanc consule, saluus eris.
Quod si non facies, quod si contemnere pergis,
Non tenui pœnam tu sine labe d. bis.
Vltor enim celsa ueniet iam Christus ab arce
Extremumq; putes non procul esse dieu.
Tum stygias subito tu prosternèris in undas,
Hocq; feres factus præmia digna loco.
Horrida stebilibus tandem tormenta querelis,
Cum prauis cernes te sine fine pati.
Scribere plura libet, sed iam Lipomane Camcenæ
Scribendi calamum surripuère mihi.
Hæc tibi quæ cecini, resipiscens condita ser es,
Atq; legas fructu non pereunte, Vale.
Tu sed Phœbeæ constans ô lampadis instar
Dux Radiulonum perpetuumq; decus,
Perge, tuis armis arce to finibus hostem,
Hoc bellum est iustum, prælia iusta geris

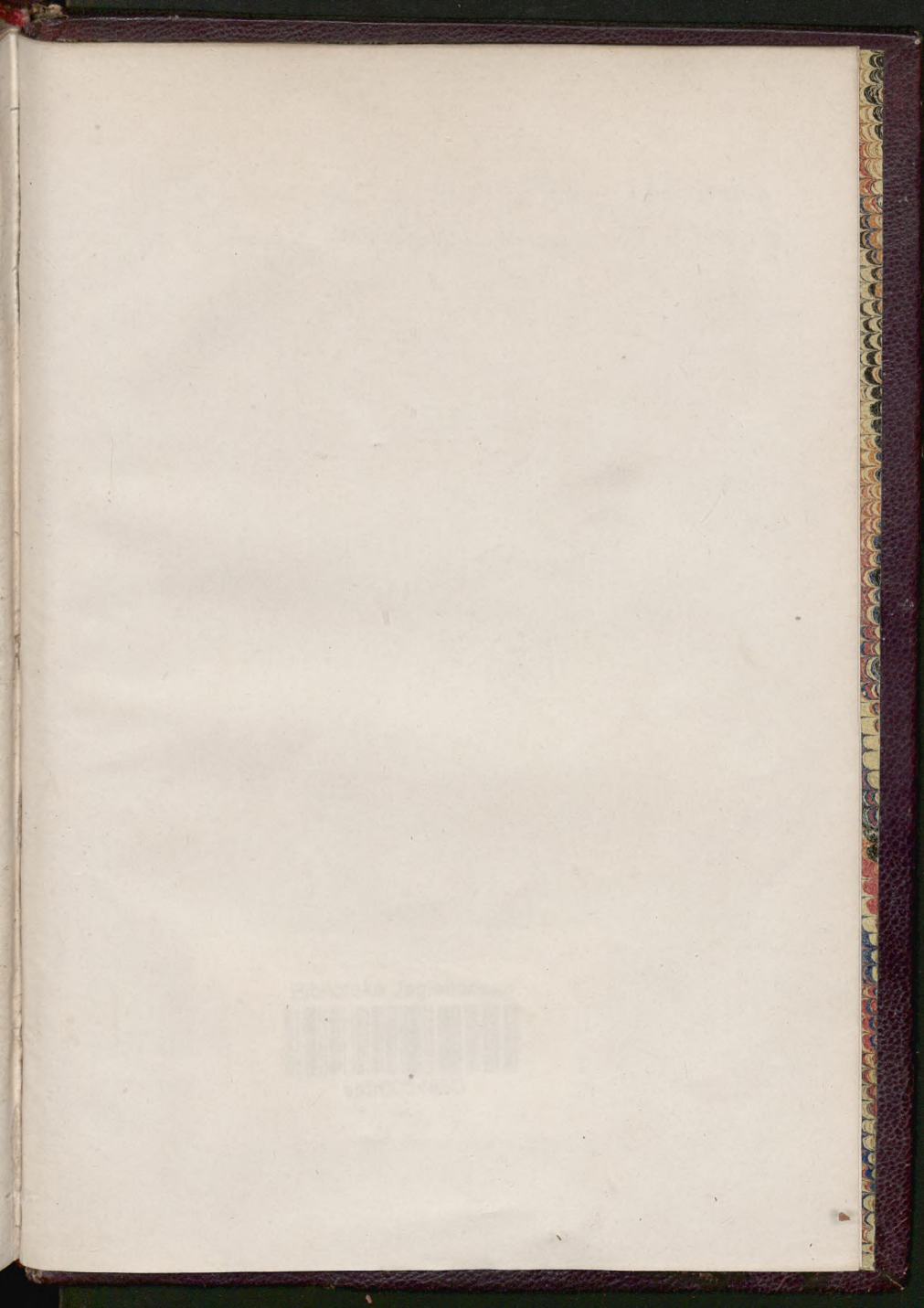
71
Talia uicttricem nactus per praelia palmam,
Palmam præstantis militis usq; ferēs.
Inclita Sarmaticæ semper sic gloria gentis,
Gloria cunctorum quos regis ipse manes.
Celsa ruant potius quàm summi culmina cœli,
Et totus pereat quicquid orbis habet,
Quam tuus à Christo labatur pectore uultus,
Quam tua sydereo pectora Rege cadant.
Hæc tibi Diuini maneat constantia uerbi,
Donec tu Cœli gaudia læta petas.
Æthereo, cunctis qui nos uirtutibus auget,
Huic soli semper gloria summa, Deo.

MATTH. XI.

Estote prudentes sicut Serpentes, &
simplices sicut columbae.

M. D. LVI.

Wyniama z Biblioteki Korwickiej
z daru Walezyńskiego 28.X.1927

Biblioteka Jagiellońska

stdr0034850

